

ἩΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Ὁγδοὺς

Συνδρομὴ ἑτησίαι: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ Ἀλλοδαπῇ φρ. 20.— Αἱ συνδρομαὶ ἔρχονται ἀπὸ
1 Γανουαρίου ἐκαστοῦ ἔτους καὶ εἶναι ἑτησίαι.— Γραφεῖον τῆς Διοικήσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6.

8 Ἰουλίου 1879

Πανομοιότυπον τῆς ὑπογραφῆς τοῦ φιλέλληκος
EMILE EGGER

E. Egger

EMILE EGGER

Ὁ μεταβάς εἰς Παρισίους δὲν θὰ ἠμέλησε βεβαίως νὰ παραστῇ καὶ εἰς ἐν τῶν μαθημάτων τοῦ περιφανοῦς ἑλληνιστοῦ Ἐμιλίου Egger ἐν τῇ Σορβόννῃ. Ὁ δὲ παραστάς ἐνθουσιάζεται βεβαίως τὴν ἡρεμαίαν διδασκαλίαν, τὴν γλαφυρὰν φαιδρότητα τοῦ γηραιοῦ καθηγητοῦ. Ἄν δ' ἔτυχέ τις τῶν νομιζόντων ὅτι ἡ φιλολογία εἶνε ξηρὰ τις καὶ ἰσχνὴ μάθησις περὶ τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς, μεταδιδομένη ὑπὸ σχολαστικοῦ καὶ ἀχάριτος δοκησιόφου, ὅποια συνήθως ἢ εἰς τοὺς ἀπλουστεροὺς παρ' ἡμῖν περὶ φιλολογίας ἐμποιοῦμένη αἰσθησις, θὰ ἐκπλαγῆ βλέπων ὅτι δύναται νὰ λάμπῃ καὶ τοῦ φιλολόγου ὁ ὀφθαλμὸς, ὅτι ἐπιτρέπεται καὶ εἰς αὐτὸν νὰ ἔχῃ καρδίαν καὶ νοῦν, ὅτι συγχωρεῖται νὰ μετέχῃ τῶν τέρψεων καὶ τῆς εὐμαρείας τοῦ κόσμου, ὅτι πρὸς τὸ ἐπάγγελμα τοῦ διδασκάλου δὲν εἶνε ἀπαραίτητος ἡ εὐχὴ ἀσκητείας ἢ βλακειάς. Ὅστις τῶν φιλολόγων, αἰρουόμενος, ὡς τις βυζαντινὸς καλόγηρος, τὸν φιλολόγων βίον, νομίσῃ ὅτι θὰ τύχῃ οὕτω τῆς ἀθανασίας κινδυνεύει νὰ ἐξελεγχθῆ γελῶσις ἤδη ζῶν. Πῶς θέλει νὰ ἐνοήσῃ τὸν ἀρχαῖον ὁ ἀγνοῶν τὸν νεώτερον κόσμον; Πῶς θέλει νὰ συμπαραστῇ θεατῆς τῶν μεγάλων τῆς ἀρχαίας ἱστορίας σκηνῶν ὁ γνωρίζων μόνον τοῦ πτωχοῦ του θαλάμου τοὺς τέσσαρας τοίχους; Πῶς εἶνε δυνατόν νὰ φαιδρυνθῆ ἀναγινώσκων τὸν Ἀριστοφάνην ἢ τὸν Λουκιανὸν καὶ νὰ ἐνοήσῃ τὸ πνεῦμα αὐτῶν ὁ οὐδέποτε ἀφῆσας νάναβῆ ἐκ τῆς φθοερᾶς καρδίας τὸ μειδίαμα ἐπὶ τὰ χεῖλη; Πῶς θὰ γείνη μέγας ἐν τῷ παρελθόντι καὶ διὰ τοῦ παρελθόντος ὁ ἐν τῷ παρόντι στενοκέφαλος, στενοκαρδίας, μικρός; Φθόνος οὐδεὶς δὲν εἰκονίζομεν πρόσωπα, περιγράφομεν τύπον ἀπαντῶντα παρὰ πᾶσι μὲν τοῖς ἔθνεσι, οὐχ ἦπτον δὲ καὶ παρ' ἡμῖν. Ὁ διδάσκαλος τῶν πρὸ τοῦ ἀγῶνος χρόνων κρατῶν τὸ βιβλίδιον ἀνὰ χεῖρας καὶ καταδικάζων εἰς τὸν γάλαγγα τοὺς μαθητὰς ἦτο πολ-

λάκις ἀμαθής, ἀλλὰ σπανίως ἦτο στυγνός, δοκησιόφους, ἀπόκληρος, ἐξ ἰδίας αὐτοῦ βουλήσεως, τῆς κρινωνίας. Ἦτο ἀνεγνωρισμένος ἐργατῆς τῆς ἐπωαζομένης ἐλευθερίας τοῦ γένους καὶ ἡ ἐντολὴ αὐτῆ, γνωστὴ αὐτῷ ἢ ἀσυνείδητος διακλανθάνουσα, ἐπέριπτε ποιάν τινα αἴγλην ἐπὶ τὸν πτωχὸν ἐκείνον σκαπανέα τοῦ μέλλοντος. Ἄλλὰ δὲν ὑπάρχει κακὸν φοβερώτερον τοῦ διδασκάλου τῆς σήμερον, ὅταν τύχῃ ἀπαίδευτος. Ἐχει τὰς ἀξιώσεις τοῦ μεγαλοφροῦς καὶ τὴν ἀξίαν τοῦ μικρόνου· νομίζει ὅτι κατέχει τὸ δεσμεῖν καὶ τὸ λύειν τῆς ἐπιστήμης, τὸ δικαίωμα τοῦ ἐλέγγειν καὶ καταδικάζειν, χωρὶς οὐδέποτε νὰ ἐξεβιάσῃ διὰ τῶν λόγων αὐτοῦ καὶ τῶν ἔργων τὸν σεβασμὸν τῶν ἐξελεγχουμένων καὶ καταδικαζομένων. Ἐπικρίνει τοὺς γράφοντας χωρὶς οὐδέποτε νὰ ἔγραψεν αὐτὸς γραμμὴν μίαν. Ἐγεῖνε κήνωρ πρὶν ἢ συνεθίσῃ πρότερον νὰ κομίσῃ ὡς θεράπων τὴν δέσμην τοῦ βιβλίου. Ὅλος ταύτης τῆς οἰήσεως, τοῦ κόμπου, τῆς κακίας ἀφορμῆς εἶνε πλὴν ἑλλείψεως ἀνατροφῆς ἢ ἀπορνήσεως ἀπὸ τοῦ κόσμου. Εἰς τὴν λεξισοφίαν καὶ τὴν βιβλιοθηκῆν του ἄς προσθέσῃ τὴν εὐπρέπειαν τῆς ἐνδυμασίας, τὴν κοσμιότητα τῶν τρόπων, τὸ ἀστεῖον τῶν συνθημάτων, καὶ θὰ γείνη ἀνθρωπικώτερος, ἀλλὰ, καὶ, τολμῶμεν νὰ το πιστεύσωμεν, σοφώτερος ἑαυτοῦ βεβαίως.

Τοιοῦτον ὡραῖον πρότυπον διδασκάλου τοῦ κόσμου εἶνε ὁ Egger, καὶ ὅμως οὐδενὸς τῶν συγχρόνων φιλολόγων εἶνε δεύτερος. Γεννηθεὶς τῷ 1813, μετ' ἀξιολόγους σπουδὰς ἤξιώθη τῷ 1839 ὑπὸ τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιγραφῶν καὶ Γραμμάτων τοῦ ἀθλοῦ διὰ τὴν συγγραφὴν του *Κριτικὴ ἐξέτασις τῶν ἀρχαίων ἱστοριογράφων τοῦ βίου καὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἀδριανοῦ*. Ὀλίγω μετὰ ταῦτα διορίσθη καθηγητῆς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν τῇ φιλολογικῇ σχολῇ (faculté des lettres), τῷ δὲ 1854 ἐγένετο μέλος τῆς Ἀκαδημίας ἧτις πρὸ ἐτῶν δεκαπέντε εἶχε βραβεύσει αὐτόν. Ὁ Egger, τυχὼν πνεύματος λεπτοῦ, ἀκριβοῦς καὶ παρατηρητικοῦ καὶ ἐνοήσας τὸν ἀληθῆ προορισμὸν τοῦ φιλολόγου, οὐδέποτε ἐπαύσατο γράφειν καὶ ἐκδίδειν συγγραφὰς ἀξιολόγους, ὧν καὶ μόνος ὁ κατάλογος ἤθελε πληρῶσαι τόπον πολὺν ἐν τῇ Ἡστίᾳ. Συγγραφὴ καὶ εἰς τοὺς μὴ φιλολογοῦντας τὰ μάλιστα ἐνδιαφέροντα εἶνε ἡ ἐπιγραφομένη Ἡellenisme

en France, εκδοθείσα τῷ 1869 καὶ συνιστάμενη ἐκ δύο τόμων. Ἐν ταύτῃ πραγματεύεται τὴν ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ παιδείας παρὰ τοῖς Γάλλοις ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν Φωκαεῖς, οἰκίσαντες τὴν Μασσαλίαν, κατέστησαν κατ' ὀλίγον ἑλληνικὴν τὴν νοτιανὴν Γαλλίαν, μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς ἡμερῶν. Τὸ ὕψος αὐτοῦ εἶνε ἡρεμον, ἀλλὰ γλαφυρόν. Καὶ χωρὶς νὰ το ἀναγνώσωμεν ἐν τῷ πρόλογῳ, θὰ ἐνοοῦμεν ὅτι ἔχομεν πρὸ ἡμῶν μαθήματα διδασκόμενα ἐν τῇ Σορβόνῃ. Οὕτω παρίσταται πρὸ ἡμῶν μᾶλλον λαλῶν ἢ γραφῶν ὁ συγγραφεὺς.

Τῶν μικρῶν αὐτοῦ συγγραφῶν πολλὰς συνήνωσεν εἰς δύο τόμους, ἐπιγραφέντας «Mémoires d'histoire ancienne et de philologie.» Ἐν τούτοις ἀναγινώσκουμεν πλείστας ἀξιολόγους ἱστορικός καὶ φιλολογικός διατριβάς δημοσιευθείσας πρότερον κατὰ διαφόρους καιροὺς ἐν περιοδικῶν συγγραμμάσι καὶ αὐτίνες εὐχαρίστως ἀναγινώσκονται καὶ ὑπὸ τῶν μὴ ἐξ ἐπαγγέλματος φιλόλογων. Μεταξὺ τούτων ἀξία ἀναγνώσεως εἶνε ἡ πραγματεία ἡ ἐπιγραφομένη εἰς «Ελληνική ἱστορικός τῆς νέας Ἑλλάδος», ἐνθα ὁ Γαλάτης φιλόλογος ποιεῖται μακρὸν λόγον καὶ ἀναλύει τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαιστάσεως τοῦ Τρικίου, καταδεικνύων τὸν φιλελληνισμόν αὐτοῦ καὶ ἐκφράζων ἀπροκαλύπτως τὴν δικαίαν του ἐκτίμησιν πρὸς τὴν ἱστορικὴν ταύτην συγγραφὴν.

Ὁ πρόλογος τοῦ ἐτέρου τῶν δύο τούτων τόμων συντείνει οὐκ ὀλίγον εἰς γνῶσιν τοῦ εὐγενοῦς χαρακτήρος καὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐργασίας τοῦ περιφανοῦς φιλόλογου. Ἐπιτραπήτω μοι νὰ παραθέσω ἐνταῦθα ὀλίγας ἐκεῖθεν λέξεις, ἃς ἐπιφέρει, δηλώσας ὅτι τὰ ἐν τῇ συλλογῇ ἐκείνῃ ἀναδημοσιευόμενα ἔργα ἐκδίδονται ἐπεξεργασμένα ἐν δευτέραις φροντίσιν. «Ὅποιοιδήποτε κῶπον καὶ ἀν ἀπαιτῶσι συχνὰ αἱ τοιαῦται ἀναπτύξεις καὶ ἐπαληθεύσεις, μόλις που ἐξαίτουμαι τὰς ἐπὶ τούτῳ χάριτας τοῦ ἀναγνώστον τσαύτη εἶνε, ὡς εἰκός, ἡ ἡδονὴ ἡ ἀναμνηστικὴ εἰς τὸν κόπον ἀναθεωρήσεως τοιαύτης. Πράγματι, ὅσω προχωρῶ ἐν τῷ μελετητικῷ βίῳ μου, τόσο μᾶλλον ἀναγνωρίζω ὅτι ἡ ἐπιστήμη εἶνε πάντοτε ἐν κινήσει καὶ ὅτι καὶ ἐν μικροῖς πολλαῖς θέμασι τὸ ἔργον αὐτῆς δὲν ἐπερατώθη. Ἡ ἐπιδιώξις τῆς ἀληθείας, ἡ σύλληψις αὐτῆς διὰ λαβῆς ὁσημέραι πληρεστέρας καὶ ἀσφαλεστέρας εἶνε αὐτὸς ὁ ὅρος τῶν ἡμετέρων ἐργασιῶν, εἶνε τὸ πρῶτον ἡμῶν καθήκον, ἀλλ' εἶνε καθήκον ἐνέχον ἐν αὐτῷ τὴν ἡδυτάτην ἀμοιβήν. Διθανόμεθα ἐνίοτε ταπεινώσιν ἀναγνωρίζοντες τὰ ἴδια ἡμῶν λάθη, ἐκπληττόμεθα ὅτι ἀναγνωρίσαμεν οὕτως ἀργὰ ἀλήθειαν ἣτις σήμερον εἶνε προφανεστάτη εἰς τοὺς ἡμετέρους ὀφθαλμούς. Ἀλλὰ χαίρομεν με-

γαλῶς διορθοῦντες τὴν πλάνην καὶ δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ἐν ἡμῖν ὅτι τέλος καθωρίσαμεν ἀκριβῶς τὸ γεγονός ἢ τὴν ἰδέαν ἧς προῦκειτο ἡ διαφωτισίς. Κατ' οὐδεμίαν ἡλικίαν τοῦ βίου ἡ προσηγορὴ εἶνε ἀλάθηστος. Ἄς κλίνωμεν καρτερικῶς τὴν κεφαλὴν πρὸ τῆς ἀδυναμίας αὐτῆς καὶ ἃς μὴ ἀπελπίζωμεθα περὶ τῶν προόδων τῆς.»

Ὁ Egger δὲν περιορίζεται εἰς μόνην τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ διδασκαλίαν· θεωρῶν καθήκον ἀπαραίτητον καὶ προορισμὸν τοῦ καθηγητοῦ ἀξιόζηλον τὴν διὰ συγγραφῶν προοδοποιῆσιν τῆς ἐπιστήμης, διὰ τῶν ἀξίων μελέτης δημοσιεύσεων του πληροῖ τὰς στήλας περιοδικῶν καὶ ἐφημερίδων, μάλιστα τοῦ προσφιλοῦς αὐτῷ Journal des Savants καὶ τοῦ Annuaire de l'Association pour l'encouragement des études Grecques. Ἀλλὰ κατέρχεται καὶ κατωτέρω, διανέμων τὰ δῶρά του ἐν δημοσίαις συνεδρίαις συλλόγων ἐργατῶν, εὐεργετικῶν ἐταιρειῶν καὶ ἐν ὁμοίαις ἄλλαις συνελεύσεσιν ἃς χρὴς ἔχουσι νὰ ἐπιζητήσωσιν, ἀντὶ νὰ πορεύωσιν καὶ ἐχθαίρωσιν, οἱ μὴ θεραπεύοντες τὴν ἐπιστήμην μόνον πρὸς ψωμισμὸν. Ἀξιολογώτατον δεῖγμα δημόδους διαπραγματεύσεως ζητημάτων ἐπιστημονικῶν εἶνε τὸ ἐνώπιον τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου τῶν ἐργατῶν γενόμενον μάθημα Περὶ τοῦ χαρτοῦ ἐν τῇ ἀρχαιότητι (Le papier dans l'antiquité). Παρακινούμεν τοὺς μὴ ἀναγνώσαντας τὴν βραχεῖαν ταύτην, ἀλλ' ἐμβριθῆ καὶ χαριστάτην συγγραφὴν νὰ ἀναγνώσωσιν αὐτήν, εἰ μὲν δυνατόν, ἐν πρωτοτύπῳ, ἢ ἀκούσωσι τῆς Σειρήνος τῶν λόγων τοῦ γηραιοῦ διδασκῆτου, εἰ δὲ μὴ ἐν τῇ πέρυσιν ἐκδοθείσῃ ἑλληνικῇ μεταφράσει τοῦ κ. Π. Καράλη.

Ἡ περὶ τὴν ἑλληνικὴν μάλιστα φιλολογίαν καὶ ἱστορίαν διατριβὴ τοῦ Egger ἐνέπλησε κατ' ὀλίγον τὴν ψυχὴν αὐτοῦ περιπαθοῦς ἀγάπης οὐ μόνον πρὸς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν νεωτέραν. Τὸν δὲ φιλελληνισμόν αὐτοῦ τοῦτον πολλαχῶς τῶν συγγραφῶν αὐτοῦ καταδεικνύει. Ἰδοὺ διὰ ποίων λέξεων ἀποπερατῶναι τὴν περὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν Γαλλίᾳ πολύτιμον αὐτοῦ συγγραφὴν, ἧς ἐγένετο ἀνωτέρω μνεία.

«Τὰ μαθήματα ἅτινα διδάσκει ἡμᾶς ὁ ἑλληνικός λαὸς διὰ τῶν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐργῶν αὐτοῦ ἀπέβησαν πολλῶ μᾶλλον ἐνδιαφέροντα διὰ τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ τῆς τέλος τελεσθείσης πρὸ τῶν ἡμετέρων ὀφθαλμῶν. Καὶ μετ' αὐτὰς τὰς συγκινήσεις ἀγῶνος ἡρωικοῦ, καὶ μετὰ τὰ προσκόμματα καὶ τὰ ἀστοχήματα τὰ ἴσως ἀδιεχώριστα ἀπὸ τῶν ὄρων ὅφ' οὓς ἐβλήθη ἡ Εὐρώπη τὸ μικρὸν βασίλειον τῆς Ἑλλάδος, ὑπάρχουσι διὰ πάντα κριτὴν ἀδέκαστον λόγοι σπουδαῖοι ἐμπιστοσύνης πρὸς τὰς ἀρετὰς τοῦ λαοῦ τούτου. Ἐχομεν πίστιν εἰς τὴν ἐνεργητικὴν ζωτικότητα ἣν ἀναπτύσσει, εἰς τὸν

ἔξῃ τῶν νεαρῶν αὐτῶν γενεῶν περὶ τὰς σοφὰς μελέτας, εἰς τὴν ἀφιλοκέρδειαν μετ' ἧς πάντα τὰ μέλη τῆς ἑλληνικῆς οἰκογενείας συντρέχουσιν εἰς τὴν πρόδον τῶν μελετῶν τούτων, οἱ μὲν διὰ τῆς ἐργασίας, οἱ δὲ διὰ γενναιοδῶρων συνεισφορῶν, τέλος δὲ εἰς αὐτὴν τῶν τὴν ἐπιμονὴν ἢ ἀναλάβωσι τὴν γλώσσαν τῶν προγόνων τῶν. Καὶ στερεῖται μὲν ἤδη πᾶσα αὕτη ἡ ἐνέργεια κανόνος καὶ μέτρου, ἀλλὰ δὲν εἶνε ἄγονος. Ὁ Κοραῖς ἀφῆκε διαδόχους καὶ συνεχιστὰς τοῦ ἔργου του. Βίσηγήσατο καὶ προσωποποιεῖ, καὶ μόνος αὐτός, τὴν νέαν ἀναγέννησιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τὸν στενὸν αὐτοῦ σύνδεσμον μετὰ τῶν θεσμῶν, τῶν δογματῶν, τῶν ἠθῶν τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Λαός ἱκανὸς νὰ παραγάγῃ τοιοῦτους ἀνδρας εἶνε ἄξιός νὰ νάλῃ τὴν θέσιν του μετὰ τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν· ὑπέπεσεν εἰς πολλὰ σφάλματα, θὰ ὑποπέσῃ ἴσως καὶ πάλιν εἰς ἄλλα, ἀλλ' ἔχει δίκαιον ἐπιθυμῶν νὰ μὴ λησμονῆται τὸ ἐξῆς. Ἄν ἀπώλεσε διὰ παντός ἐν τῷ κόσμῳ τὴν πρῶτην θέσιν, ἔχει τὸ δίκαιωμα νὰ μὲν ἐν τῇ νεωτέρᾳ παρὰ τὰ ἔθνη τὰ ἐργαζόμενα μετὰ πλείεστα ζήλου πρὸς τὸν πρόδον τῆς ἀνθρωπότητος ἐφ' ὅλων τῶν δρόμων τῶν ἡνεωγμένων εἰς τὰς ἐνδόμους ἡμῶν φιλοτιμίας.»

Ἐγραψε δὲ τὰς θερμὰς ταύτας ὑπὲρ Ἑλλάδος λέξεις ὁ φιλέλληνας Γαλάτης ὀλίγον χρόνον μετὰ τὴν ἰδρύσιν τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, ὅστις τὰ μέγιστα συντέμνειν οὐ μόνον εἰς διὰ δόσιν τῆς ἀρχαίας καὶ νέας ἑλληνικῆς φιλολογίας ἐν Γαλλίᾳ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀύξεισιν τοῦ φιλελληνισμοῦ τῶν Γάλλων. Τῆς ἀξιολόγου ταύτης ἐταιρείας ὁ Egger ὑπῆρξεν εἰς τῶν ἰδρυτῶν. Δικαίως δ' ἔλεγε περὶ αὐτοῦ ὁ γηραιὸς φιλέλληνας d'Eichtal πρὸ δύο ἐτῶν, ἐξιστορῶν τὸν δεκαετῆ τοῦ Συλλόγου βίον. «Βίβον ἕνεκα τίνος ἐκτάκτου συμβάντος ἐστερήθημεν τῇ 12 Μαρτίου τῆς παρουσίας τοῦ κ. Egger, ἀλλὰ μετέσχε, λαβῶν μέρος λίαν ἐνεργόν, τῶν ἀκολουθῶν συνεδριῶν, ἀπὸ δὲ τῆς στιγμῆς ταύτης εἶνε περὶ τὸν νὰ διδάξῃ ἡμᾶς ὅ τι ἔπραξεν ὁ κ. Egger ὑπὲρ τῆς διοργανώσεως, τῆς διευθύνσεως καὶ ἀναπτύξεως τοῦ Συλλόγου. Τρίς ἤδη, κατὰ τὴν δεκαετίαν ἣτις ἔληξεν ἐσχάτως, φιλοπόνως ἐξεπλήρωσε τὰ ἔργα τῆς προεδρείας εἰς ἣν ἐκαλέσατε αὐτόν, ἐκλεξάντες δὲ αὐτόν πρὸ τινῶν ἡμερῶν ἐπίτιμον ἡμῶν πρόεδρον εἶχετε τὴν εὐτυχίαν νὰ προσενέγκητε αὐτῷ τὸν φόρον εὐγνωμοσύνης ἧς ἠξιώθη ὑπερπερισσῶς.»

Τοιοῦτου ὑπάρχοντος τοῦ ἀκαμάτου καὶ εὐγενοῦς βίου λογίου ἀξιαγᾶστου καὶ φιλελλήνου σεβαστοῦ, μετὰ λύπης θὰ μάθωσιν οἱ γνωρίζοντες αὐτόν καὶ μετ' ὀφείλους πάντοτε νέου ἀναγινώσκοντες τὰς συγγραφὰς αὐτοῦ ὅτι ὁ πολὺς θεράπων τῶν Μουσῶν ὑπὸ τῆς πολλῆς

ἐργασίας ἐπάθεν ἐπ' ἐσχάτων δεινότατα τοὺς ὀφθαλμούς. Ἀλλ' ὁ πάντοτε περιπαθὸς ἀγαπήσας τὰ γράμματα εὐρίσκει καὶ ἐν τῷ οὕτω πολυπότῳ γήρατι τὸν τρόπον νὰ ὑψῆ εὐλαβῶς φόρον εὐγνωμοσύνης εἰς τὰς Μούσας τὰς Ἑλληνίδας. Ἡ Ἑστία χαίρει ὅτι ὁ γηραιὸς φιλέλληνας στήλας αὐτῆς ἐξελέξατο, ἵνα δημοσιεύσῃ ἀνωμότως ἐλαφρὰ παίγνια τῆς Μούσης του, τὰ ἐν τῷ φύλλῳ τῆς 5 Μαΐου 1879 τυπωθέντα ἐπιγράμματα εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν. Σήμερον δὲ δημοσιεύει εὐχαρίστως κατωτέρω τὰ διὰ κοινῶν ἐν Παρισίοις φίλου διαδιδασθέντα εἰς αὐτὴν ἐπιγράμματα, ἀναφερόμενα πάντα εἰς ὠρατὸν ἀνέκδοτον τοῦ Πλουτάρχου ἐν τῷ βίῳ τοῦ Δημοσθένους (κεφ. λα'). Διηγούμενος δὴλα δὴ ὁ Χαϊρωνεὺς τὴν ἐν Ἀθήναις ἰδρύσιν τοῦ ἀνδριάντος τοῦ ῥήτορος τοῦ φέροντος τὸ γνωστὸν ἐκείνο ἐπίγραμμα

εἶπερ ἴσῃν ῥώμην γνώμη, Δημόσθενες, εἴχεις, ὅπο' ἂν Ἑλλήνων ἦρξεν Ἀρης Μακεδόν,

προσθέτει καὶ τὸ ἐξῆς ἐπεισόδιον ὅπερ ἐλέγετο συμβᾶν ὀλίγω πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ φιλοσόφου εἰς Ἀθήνας. «Στρατιώτης τις, καλούμενος ἐπὶ κρῖσιν ὑπὸ τινος ἀξιωματικοῦ, ἀνέθηκε τὰ ὀλίγα χρήματα, ὅσα εἶχεν, εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἀνδριάντος. Τὸ ἀγαλμα παριστάνει τὸν ῥήτορα συνέχοντα τοὺς δακτύλους δι' ἀλλήλων, πλησίον δ' αὐτοῦ ἐφύετο μικρὰ πλάτανος. Ἀπὸ τοῦ δένδρου τούτου πολλὰ φύλλα, εἶτε κατὰ τύχην καταρριφθέντα ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, εἶτε ὑπ' αὐτοῦ τοῦ κρῖσαντος οὕτω ταχθέντα, περιεκέμενα καὶ συμπεσόντα ἀπέκρυψαν τὸ χρυσίον οὐκ ὀλίγον χρόνον. Ὅτε δ' ὁ ἄνθρωπος ἐπεπανελθὼν ἀνευρε τὸ χρυσίον καὶ διεδόθη λόγος περὶ τούτου, πολλοὶ τῶν εὐφρων ὑπόθεσιν ἠλάτουντες εἰς τὸ ἀδωροδόκητον τοῦ Δημοσθένους διημύλωντο τοῖς ἐπιγράμμασι.» Τὴν διὰ τῶν διαφόρων τούτων ἐπιγραμμάτων ὡς ἐν ποιητικῷ διαγωνισμῷ ἐξῆμνησιν τοῦ ἀδωροδοκῆτου τοῦ Δημοσθένους ἔλαβεν ὑπόθεσιν τῶν στίχων αὐτοῦ ὁ Γάλλος φιλόλογος, ἐπιστέφον τὸ ἔργον δι' ἐπιλόγου ἐν ᾧ αὐτὸς ἐπικρίνει τοὺς διαφόρους ἐπιγραμματογράφους, ἧτοι τὰ διάφορα γεννήματα τῆς ἰδίας ἑαυτοῦ τέχνης, ὡς παιδιὰν ἀχάριτος ἐργασίας. Ἀλλ' ἡ παιδιὰ αὐτῆ, ὡς διακισθάζει τὸ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἄλλος τοῦ γηραιοῦ μουσοπόλου, θὰ τέρψῃ βεβαίως καὶ τοὺς ἀναγνώστας τῆς Ἑστίας, ὅσοι διατρίβουσι φιλίως περὶ τὴν ἀρχαίαν φιλολογίαν.

Τίς ποτε δωροδόκον τλαίη τὸν ῥήτορα φῆναι ὅστις ἐπ' ἀργυρίου χεῖρας ἀπέσχε νέκυς;

Πῶς ποτέ τις φαίη τὸν ῥήτορα δωροδοκῆσαι ὅπερ καὶ λιθίνας χεῖρας ἀπέσχε κκοῦ;

Εἰκόνα τὴν δ' ἐσῶρα τοῦ ῥήτορος ὃν ποτε δημοεῖλεν παρθόμενος ψευδέσι μαρτυρίαις. Βύρσαν ὄγ' ἀργυρίου μωστὴν ἐν χερσίν ἐτῆρει εὐλαβῶς, ὅσσονθ' εὖρε τούτῳ ἀπέδω.

Ἄφρονες οἱ τὸ πάλαι κατὰ σου, Δημόθηνες, ἔγνωσαν ὡς ποτε θησαυρῶν ἤσαντος Ἀρπαλίων ἔτι γὰρ ἔφυε ποτὲ δωροδόκος, τότε δῶρον ἐκὼν ἀνείλας ὅπερ σφετέραις χερσὶν ἐνεῖμε τύχη.

Μάρτυρες ὅσα κακοὶ κατὰ βήτορος ἐφεύσαντο ἦνιδε πάντα βρέτας τάνδρῳς ἔλεγχον ἔχει· χερσὶ γὰρ ἐν λιθίναις ἀγῶνις ὃν ἐθήκατο χρυσὸν πιστεύσας, πιστῶς εὖρε φυλαττόμενον.

Δεῦρὸ με δωροδοκεῖν κλέπτειν τε βοῶντες Ἀθήνας Ἀρπαλίον θῆκην δεῦρο πάρεστιν ἰδεῖν ὡς ἀδέκαστον ἐγὼ δήμου σθένας, οὐποτε φαύλας θησαυροὺς δρέγω χεῖρας ἐπ' ἄλλοτρίους· λωποδύτας γὰρ ἀνήρ τις φεύγων ἔνθετο πλήρη χερσὶν ἐμαῖς βύρσαν, τὴν δ' ὄγ' ἄθικτον ἔχει.

Ὡ κακοὶ, ἀτρεκέως ὑμᾶς λίθος οὗτος ἐλέγγει ὡς ἄρα δωροδόκον βήτορα φηναμένους· ὃν γὰρ δεξιτέρῃ θησαυρὸν ἀνέγγυσαν ἀγῶνις τάνδρῳς ἔθηκεν ἐκὼν, τοῦτον ἄθικτον ἔχει· εὐδῆλον τὸ βρέτας φωνὴν ἀφίσει καθ' ὑμῶν ὅσοι ἀτιμάζειν τλήτε τὸν ἄνδρ' ἀγαθόν.

ΕΠΙΟΓΟΙ

Ἄλλὰ τί δαιδαλέας πλάσσοντες ἀθέρματα τέχνης ἐργασίαν ἀχαρὶν παίζετε, μουσικόλοι;

Τοιοῦτος ἐν ὀλίγοις ὁ ἀνὴρ ὅστις ἐκ τρυφερᾶς ἡλικίας ἀγαπήσας τὰς Ἑλικωνιάδας καὶ ἀκμάζων ἀντηγαπήθη παρ' αὐτῶν καὶ ἦδη, λευκανθίζουσαν κομῶν τὴν πολιάν, δέχεται παρ' αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἐρρυτιδωμένου μετώπου τὸν ἀσπασμὸν τῆς ἀγάπης.

ΣΗΠΡ. Π. ΔΑΜΠΡΟΣ.

Οἱ Ἕλληνες συνήθως ἀποδίδομεν πολλήν, καὶ ἴσως μείζονα τοῦ δέοντος, σημασίαν εἰς τὴν περὶ ἡμῶν ἀγαθῶν γνώμην τῶν Εὐρωπαίων καὶ ἀνομολογοῦμεν μετ' ἄκρας εὐκολίας χάριτας εἰς πάντα αὐτοκαλοῦμενον φιλέλληνα. Ἐπὶ τὴν γενικὴν δὲ ταύτην ἐπωνυμίαν περιλαμβάνομεν ἀδιακρίτως καλοὺς καὶ κακοὺς, εὐλικρινεῖς καὶ ἰδιοτελεῖς, σπουδαίους καὶ κούφους. Ἄλλ' ὅταν εἰς τὴν ὑπερησάν τῆς Ἑλλάδος προσφέρεται κάλαμος ὡς τὸν τοῦ Ἐδμόνδου Ἀβού, τοιοῦτο συμβᾶν ἐπιτρέπεται νὰ λογισθῆ ὡς ἔθνικόν εὐτύχημα. Ἡ φιλία συγγραφείως, ὃν ἡ Γαλλία κλεῖζει ὡς τὸν ἐπιφανέστατον ἀντιπρόσωπον τῆς γαλλικῆς εὐφύας μετὰ τὸν Βολταίρον, ὃν εἶναι καὶ καθ' ἑαυτὴν βεβαίως μικρὸν ἀπόκτημα· ἀλλὰ προσλαμβάνει διπλάσιαν ἀξίαν δι' ἡμᾶς, οἵτινες εἰσέτι πονοῦμεν ὅπου μᾶς ἔθιξαν τὰ βέλη τῆς «Συγχρόνου Ἑλλάδος» καὶ τοῦ «Βασιλείως τῶν Βουνῶν.» Ὁ ἔφρων συγγραφεὺς δικαιολογεῖται· σήμερον λέγων ὅτι ἐνεπνεύσθη ἐκ τῆς λατινικῆς παροιμίας qui bene amat bene castigat· ἀλλ' ὁμολογοῦμεν ὅτι μᾶς εὐχαριστεῖ περισσώτερον ἡ ἑλληνικὴ παροιμία, ἣν φαίνεται ὅτι ἀκολουθεῖ σήμερον—«ὁ τρώσας καὶ ἴσεται.» Οἱ ἀρχαῖοι ἐπίστευον ὅτι ὑπῆρχον βέλη, ὃν αἱ πληγαὶ μόνον διὰ τοῦ τοῦ τραυματίσαντος αἰθέρου ἰθεραπεύοντο. Τὴν ἰδιότητα ταύτην ἀποδίδομεν καὶ εἰς τὴν σατυρικὴν φέρετραν τοῦ Κ. Ἀβού καὶ δὲν ἀμφισβῆλομεν ὅτι ἡ χεῖρ τοῦ θὰ ἐκτελεθῆ θαύματα ἰάσεως μεθ' ὅσης εὐστοχίας προφανεῖ καὶ ἐπικίνδυνα τραύματα. Πολλάκις μετὰ τὸ νεανικὸν παράπτωμα ἀφίερσε θερμούς λόγους ὑπὲρ Ἑλλάδος· ἀλλ' ἡ ἐπιστολή, ἣν ἀτίως ἐδημοσίευσεν ἐν τοῖς ἀγγλικοῖς Κ a i r o i s , παρεπιδημῶν ὡς πρόεδρος τοῦ «Φιλολογικοῦ Συνεδρίου» ἐν Λονδίῳ, εἶναι ἐν τῇ παγιωθεῖσιν αὐτῆς ὑφ' ἡμῶν εὐγλωττοτάτων ἀπολογίων, ὅσα ἐγράφησαν ὑπὲρ τοῦ ἀδικουμένου Ἑλληνισμοῦ. Ὁ λόγος τοῦ Κ. Ἀβού ἔχει χάριν καὶ λεπτότητα, ἥτις δὲν ἐπιδέχεται

μετάφρασιν· ἀλλὰ θὰ ἐνομιζόμεν ἀληθῆ ἀδικίαν πρὸς τοὺς ἀγνοοῦντας τὴν γαλλικὴν, ἐὰν δὲν ἀπειριώμεθα καὶ τὴν ἀτελεῖ ταύτην ἀπομίμησιν τοῦ πρωτοτύπου.

Ἄν. Σ. Β.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΔΜΟΝΔΟΥ ΑΒΟΥ

Κύριε συνάδελφε! Οἱ *Καιροί*, καθὼς ἐντελῶς ἀγγλίζοντες, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μὴ ἴναι καὶ φιλόξενοι, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἀμφισβῆλλω ὅτι θὰ ἐπιτρέψωσιν εἰς ξένον, ὅστις συνείησι νὰ παρακολουθῆ ἐν αὐτοῖς, ὡς ἐν ἀρχαίῳ βενετικῷ κατόπτρῳ, πάντας τοὺς κυματισμούς τῆς κοινῆς γνώμης, νὰ ἐμπιστευθῆ εἰς τὴν εὐρείαν αὐτῶν δημοσιότητα τοὺς ἐγκαρδίους καὶ εὐγνώμονας ἀποχαιρετισμούς του. Οἱ Ἀγγλοὶ οἱ περιποιηθέντες τοὺς συμπατριώτας μου καὶ ἐμὲ εἶναι λίαν πολυάριθμοι, ὥστε νὰ δυνηθῶμεν νὰ τοὺς εὐχαριστήσωμεν ἕνα ἕνα κατὰ ἰδίαν. Ἐκτός δὲ τούτου, ἔπρεπε νὰ εὐχαριστήσωμεν καὶ τὰ Μουσειά σας, ἅτινα μᾶς ἐπέδειξαν τόσα ἀριστουργήματα· τοὺς περιπάτους σας, ὅπου ἐθαυμάσαμεν τὰς ὠραιότητας τοῦ κόσμου γυναικᾶς· τοὺς παραδείσους σας, οἵτινες ἠνωθησαν, οὕτως εἶπεῖν, πρὸς χάριν μᾶς τὸν ἥλιόν σας, ὅστις εἰς μίαν ἐβδομάδα μᾶς ἐφιλοδώρησε τρεῖς ὠραίας ἡμέρας, καὶ τὸ ὠραῖον τοῦτο ἀγγλικὸν ἔαρ, ὅπερ, ἐν τῇ δροσερότητι καὶ τῇ ἰδιοτρόπῳ αὐτοῦ χάριτι, ἐνθυμίζει κάπως τὸν βρεγμένον Ἐρωτα τοῦ Ἀνακρέοντος.

Τὸ «Φιλολογικὸν Συνέδριον τοῦ Λονδίνου», πλὴν τῶν ἀποτελεσμάτων, ὅσα εὐλόγως ἐξ αὐτοῦ ἀπεξεδεχόμεθα, παρήγαγε καὶ καρπὸς ἀπροσδοκῆτους. Δὲν ἐξοκείωσε μόνον πρὸς ἀλλήλους τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἀποτελοῦντας τὴν τετάρτην δύναμιν παρὰ δύο λαοῖς, οἵτινες ἐκ φύσεως βλέπουσιν εἰς συνεννόησιν· ἀλλὰ προσήγγισε τοὺς τόπους, ἐβράχυνε τὸν πορθμὸν καὶ δὲν ἀμφισβῆλλω ὅτι ὁ διάπλους μου κατὰ τὴν ἐπάνοδον ἔσται συντομώτερος, ἢ κατὰ τὴν ἀφίξιν. Μετά τινος ἀκόμη ἐπισκέψεως ἀγγλῶν συγγραφέων ἐν Γαλλίᾳ καὶ γάλλων ἐν Ἀγγλίᾳ, δὲν θὰ ἔχωμεν πλέον ἀνάγκην τῆς ὑποβρυχίου σύργγος.

Ἡ ὑποδεξιότης, ἣς ἠξιώσατε ἡμᾶς, καὶ ἡ τιμητικὴ συμπάθεια, ἣν ἀπονέμετε εἰς τοὺς ἐν Λονδίῳ ἡμετέρους ἠθοποιούς, θὰ ἀναθερμάνωσι πολλὰς καρδίας ἐν Γαλλίᾳ. Σᾶς ὑπόσχομαι ὅτι οἱ συμπολιταὶ μου δὲν θὰ μάθωσιν ἄνευ ἐμβριθοῦς συγκινήσεως, ὅτι τὴν ἐσπέραν τοῦ σαββάτου, εἰς τὸ συμπόσιον τοῦ *Savage Club*, ὁ προεδρεύων τῆς ἐστῆς εὐγενῆς καὶ εὐφυῆς Λόρδος ἐκάθητο μετὰ τοῦ Γλάδστον, τοῦ μεγίστου βήτορος τῆς Ἀγγλικῆς, καὶ τοῦ γηραιοῦ φίλου μου Γώτ, τοῦ μεγίστου ἡμῶν δραματικοῦ καλλιτέχνη. Τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι ἡ Γαλλικὴ Κωμῳδία συνετέλεσε πλειότερον ἐπὶ πεντεκαίδεκα ἡμέρας εἰς τὴν συνένωσιν τῶν πνευμάτων καὶ τῶν καρδιῶν, παρ' ὅσον θὰ κατόρθου τοῦτο ἐπὶ ἐξάμηνον ὁλόκληρος ἡ διπλωματία. Οὐδὲν ἴσχει τόσον

πρὸς διασκέδασιν μικρῶν νεφῶν, ὅσον ἡ πνοὴ διανοιῶν ἐξόχων, οἵτι ἡ τοῦ Μολιέρου καὶ ἡ τοῦ Βίκτωρος Οὐγίου.

Ἡ παροδικὴ παρανόησις ἦτις, ἐὰν δὲν ἐτάραξεν, ἐψύχρανε τοῦ ἀχίστου τὴν ἀμοιβαίαν φιλίαν τῶν δύο ἐθνῶν, δὲν εἶχε πολλὴν σπουδαιότητα καὶ κατ' οὐδένα τρόπον ἠδύνατο νὰ ἀπολύσῃ καταγίδια. Προῦκειτο περὶ μικροῦ λαοῦ, περὶ οὗ ἦτε Γαλλία καὶ ἡ Ἀγγλία εἰξεύρουσιν ὅτι ἔχει ἀκίχημα λίαν στενώχωρον καὶ εἰς ἃ ἀμφοτέρωτα εὐχονται ὅρια ἦττον πνιγηρά. Οὐδεὶς ἐκολάκευσε τοὺς Ἕλληνας ὀλιγώτερον ἐμοῦ· καὶ τοὶ δὲ Ἕλληναί μοι εἶναι προσφιλεῖς, νέος ἔτι ἐφήρμοσα κατ' αὐτῶν, αὐστηρότερον ἴσως τοῦ δέοντος, τὸ παλαιὸν ἀπόφθεγμα *qui bene amat bene castigat* (ὁ σφοδρῶς ἀγαπῶν καὶ σφοδρῶς παιδεύει). Δικαιοῦμαι λοιπὸν ὁπωσοῦν νὰ τύχω ἀκροάσεως λέγων ὅτι ὁ λαὸς οὗτος εἶναι εὐφύστατος, βέκτης καὶ ἀνδρείος καὶ ὅτι ἀνήκει ἀναντιρρήτως εἰς τὴν ἀριστοκρατίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἀπὸ τινῶν ἐτῶν προώθευσε κατὰ πάντα, καὶ ἰδίως κατὰ φρόνησιν. Εἶναι λοιπὸν ἄξιός νὰ ζήσῃ καὶ ἐν τοῖσις ἡ διπλωματία δὲν τὸν ἐδημιούργησε βιώσιμον. Ἡ στενὴ χώρα, ὅπου τὸν περιέσφιγγαν, στερεῖται καλλιεργησίμου γῆς καὶ ὁμοιάζει ἄσκαρον ὄσποῦν. Ἐὰν ὁ ὠραῖος οὗτος τόπος περιήλθεν εἰς τὴν ἐλεεινότητα ταύτην καὶ τὰς ἀνυπερβλήτους οικονομικᾶς δυσχερεῖας, δὲν πταίει ἡ δεινότης τῶν νῦν κατοίκων, ἀλλ' ἡ ἀκηδία τῶν ἄλλοτε δεσποτῶν. Τὰ πλεῖστα τῶν ἐλαττωμάτων, ἐρ' οἷς καιρίζουσι τοὺς Ἕλληνας, ἢ πρὸς τὰ ἐλευθέρια ἐπαγγέλματα μανία, ἢ θεσιθηρία, τὸ φιλοτάραχον, ἢ ἀστάθεια, τὸ κατακτικτικὸν πνεῦμα εὐρίσκουσι καὶ ἐξήγησιν καὶ συγγνώμην, ὅταν ἀναλογισθῶμεν, ὅτι εἶναι ἀδύνατος ἡ εἰρηνικὴ ζωὴ ἐν τῷ κλωθῷ, ὅπου τοὺς ἐνέκλεισεν ἡ Εὐρώπη. Ὁ φυλακίζων αἰσίουρον ἐντὸς πλεκτοῦ κυλίνδρου θὰ εἶχεν ἀδικον καταρῶμενος τὸ μικρὸν ζῶον ὡς οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἀναπαυόμενον.

Ἡ συχνάκις δικαία καὶ μεγάλου ἀγαθῆς Ἀγγλία ἐξετέλεσε μεγάλην τὴν πολιτικὴν ἠθικότητα πράξιν, ὅτε ἀπέθετο ἐκουσίως τὴν προστασίαν τῆς Ἑπτανήσου καὶ προσέθηκε τὴν ὠραίαν ταύτην ἐπαρχίαν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Δὲν μᾶς φαίνεται παράδοξον ὅτι δυστροπεῖ νῦν νὰ κάμῃ καὶ νέαν γενναϊοδωρίαν ἐκ ξένης παρουσίας. Ἡ ἐπέκτασις τῆς Ἑλλάδος δὲν εἶναι πλέον ἐφικτὴ, χωρὶς νὰ περικοπῆ ἡ Τουρκία, καὶ ὑμεῖς ἀνελάθετε νὰ σώσητε ὅ,τι ἀπέμεινεν ἐκ τῆς τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας. Οὗτος εἶναι ὁ λόγος δι' ὃν δὲν συνεφωνήσατε μεθ' ἡμῶν περὶ τῆς ἐρμηνείας ἐυχῆς τινος τοῦ βερολινεῖου συνεδρίου. Ἡμεῖς μὲν ἐπιθυμοῦμεν νὰ δώσωμεν κατὰ πλειότερον, σεις δὲ κατὰ ὀλιγώτερον. Τὸ ζήτημα εἶναι περὶ μέτρου. Ἄλλ' ἡ μὲν Γαλλία εἶναι λίαν ἐχέφρων, ὥστε νὰ σᾶς ζητήσῃ τὸ ἀδύνατον, ὑμεῖς δὲ λίαν

φιλάθρωποι, ὥστε νὰ μᾶς ἀρνηθῆτε τὸ δυνατόν. Ἐκτός δὲ τούτου, ἀνάγκη νὰ ἐξετάσωμεν ἐὰν καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς Τούρκους δὲν συμφέρει νὰ εὐχαριστήσωσι τοὺς Ἕλληνας καὶ νὰ παράσχωσιν αὐτοῖς ἐνασχόλησιν ἐπὶ πεντηκονταετίαν. Ὑποθέσατε αὐτοὺς κυρίους τῶν Ἰωαννίνων, τῆς πόλεως ταύτης τῆς ἑλληνικῆς ὅσον καὶ αἱ Ἀθῆναι, καὶ εἶπατε ἐὰν ἡ τακτοποίησις τῆς νέας ταύτης χώρας, ἡ κατασκευὴ ὁδῶν καὶ σιδηροδρόμων, ἡ ἐκμετάλλευσις δασῶν καὶ μεταλλείων καὶ ἡ καλλιέργεια τῆς γῆς δὲν ἀπαιτοῦσιν ἡμῖσιν αἰῶνα χρηστῆς, ὠφελίμου καὶ πραῦντικῆς ἐργασίας.

Ἐν τέλει δὲ λίαν θὰ ἐξεπληττόμην ἐὰν ἡ ἔμφρων καὶ προνοητικὴ Ἀγγλία δὲν κατενόει πόσον ἀναγκαῖον εἶναι νὰ ἀντιτάξωμεν εἰς τὸν Πανσλαυισμόν, τὸν κοινὸν ἡμῶν κίνδυνον, τὸ σφερίως καὶ τὴν λαμπρὰν ζωτικότητα τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ἄλλὰ σύγγνωτε! Ὀλίγου δεῖν, ἐλπιῶμεν, Κύριε, ὅτι δὲν ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἀνήκω εἰς τὴν πολιτικὴν ὑμῶν σύνταξιν. Συγχωρήσατε τὴν ἐλευθερίαν, ἣν ἔλαβον, καὶ μὴ ἐκλάβῃτε αὐτὴν ἄλλως, ἢ ὡς ἀπόδειξιν βαθείας καὶ εὐλικρινοῦς ἐπιθυμίας νὰ παραγκωνίσω ὅ,τι μᾶς διαίρει καὶ νὰ ἐξάρω ὅ,τι μᾶς συνδέει.

Ἀπὸ καρδίας ὑμέτερος.

Ἐν Λονδίῳ 4[16] Ἰουνίου. ΕΔΜΟΝΔΟΣ ΑΒΟΥ

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΙΤΙΚΑΙ

[Ἐκ τῶν τοῦ Eugène Melchior de Vogué.]

Ὁ ἅγιος τάφος.

Ὁ ἅγιος τάφος εἶνε ἡ καρδία καὶ ἀφορμὴ τῶν χριστιανικῶν Ἱεροσολύμων, ἅτινα συμπέζοντα περὶ τὴν παλαιὰν φραγκικὴν ἐκκλησίαν ὡς ἡ μωαμεθανικὴ πόλις περὶ τὸ τζαμίον τοῦ Ὀμάρ. Ὁ εὐρὺς ναὸς ἐμεινεν, ὡς αἱ φραγκικαὶ μητροπόλεις τῶν μέσων αἰώνων, οἷος κοινὸς ἐνθα ὅτε θεοσκευτικὸς καὶ ὁ θύραθεν βίος διεξάγονται ἐπ' ἴσης. Περικλειόμενος ὑπὸ τριπλοῦ περιβόλου μοναστηρίου, ὅτε μὲν εἰσχωρεῖ μέγρις αὐτῶν διὰ τῶν προεκτεινομένων παρεκκλησιῶν του, ὅτε δὲ δισχίζεται ὑπὸ τῶν κελίων αὐτῶν, τῶν σκευοφυλακείων, τῶν κοινοβίων. Σύστημα σύνθετον διαδρόμων, παρόδων, κλιμάκων, θυρῶν περιπλέκει τὰς κατοικίας τῶν μοναχῶν πρὸς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ· τὰ ἐκκλησιδρία τὰ λελαξευμένα ἐν τῷ βράχῳ, τὰ δωμάτια τῶν φρουρῶν, τὰ διβάνια τῶν Τούρκων φυλάκων, αἱ ἀποθήκαι ἐλαίου καὶ κηρίων πάντα ταῦτα συγκροτοῦνται ἐν τῷ λιθίνῳ τούτῳ κόσμῳ, ἐνθα ὁ Quasimodo θὰ ἠδύνατο νὰ αναθρέψῃ οἰκογένειαν. Κατανοεῖ τις τοὺς ἁγίους ἀνδρας οἵτινες ἔζησαν εἰκοσι καὶ τριάνοντα ἔτη χωρὶς νὰ ἐξέλθωσι τῶν τοίχων τούτων.

Ἄς εἰσέλθωμεν λοιπὸν ὀλίγον εἰκῆ, ζητοῦντες τὰς ζωγραφικὰς σακνάς, τὰς θλιβεράς ἢ συγ-

κινητικὰς ἀντιθέσεις ἃς παρέχει ἀκαταπαύστως ὁ ναὸς, τὰς ἐνδομύχους συγκινήσεις ἃς δὲν θὰ ἠδύνατό τις νὰ διερμηνεύσῃ χωρὶς νὰ παραγωνίρῃ τὸ βάθος αὐτῶν. Διερχόμενοι τὴν φλιάν τοῦ προσῶου εὐρισκόμεθα ἐν τῷ διβανίῳ τῶν μουσουλμάνων πυλωρῶν, θλιβερόν ἀλλ' ἀναγκαῖον πρόδρομον τοῦ χριστιανικοῦ οἴκου. Εἶνε δὲ πεπιστευμένη ἡ φύλαξις αὐτοῦ εἰς οἰκογένειαν, παρ' ἣ ἡ ἐντολὴ αὕτη εἶνε κληρονομικὴ. Τρεῖς ἢ τέσσαρες Τοῦρκοι, ὧν ἡ ὄψις εἶνε ἰκανῶς πραϋθυμῶς καὶ ὧν ἡ σοβαρὰ ἀπάθεια δύναται νὰ ἐκληφθῇ ὡς εὐλάβεια, καπνίζουσι τὰ συρίγγια αὐτῶν, καθήμενοι μ' ἐσταυρωμένους τοὺς πόδας ἐπὶ ψιβάθων.

Διερχόμεθα, τὰ δὲ πρῶτα πρόσωπα ἅτινα συναντῶμεν ἀναγγέλλουσι χριστιανικὴν Βαβυλωνίαν. Πάντες οἱ τύποι τῶν ἀνθρωπίνων φυλῶν διασταυροῦνται ἐνταῦθα, πᾶσαι αἱ ἐνδυμασίαι τῆς ὑδρογείου σφαίρας ἀναμίγνυνται, πᾶσαι αἱ γλῶσσαι ἀντιχρῶσιν ἐκεῖ, πάντα τὰ δόγματα τελοῦσιν ἐν τῷ ναῷ τὴν λατρείαν αὐτῶν. Καθολικοὶ, Ὀρθόδοξοι, Ἀρμένιοι, Κόπται, Ἀβισιάνιοι ἔχουσι τοὺς ἰδικιτέρους αὐτῶν βωμούς· τὰ τιμιώτατα ἱερά εἶνε κοινὰ εἰς πάντας, ἀλλ' ἕκαστος λειτουργεῖ κατ' ἰδίαν ὄραν, ἀκριβῶς ὠρισμένην ὑπὸ κανονισμῶν παλαιῶν. Τὸ δὲ πλῆθος συνωθεῖται μάλιστα εἰς τὴν εἰσοδὸν τοῦ ναοῦ τοῦ περιλαμβανόντος τὸν τάρον, ἐν ᾧ τρεῖς μόνον δύνανται νὰ χωρήσωσι ταυτοχρόνως, λίαν στενωχωρούμενοι ὑπὸ τοῦ φύλακος καλογήρου, ὅστις εἰσπράττει πολλὰ πωλῶν κηρία. Ὁ ἀεικίνητος οὗτος φρουρὸς βραχνίζει ἀδικακόπως, ἐξαναγκάζων αὐτοὺς εἰς ἐξοδὸν, τοὺς προσκυνητὰς οἵτινες παραβιάπτουσι τὸ ἐμπόριον αὐτοῦ καθυστεροῦντες ἐν μακρᾷ προσευχῇ. Γυνὴ αἰγυπτίου φελλάχου, περιμένουσα νὰ ἔλθῃ ἡ σειρὰ τῆς, κάθηται ἐπὶ τῶν βαθμίδων θηλάζουσα τὸ βρέφος αὐτῆς, Ἀλβανὸς τις ὑπομένει καρτερικῶς, δάκνων μετ' ὀρέξεως τὸν ἄρτον του. Κιρκάσιός τις προσπεπτωχὸς εἰς τὴν γῆν πλήττει μετὰ ψόφου τὸ ἔδαφος διὰ τοῦ μετώπου· οἱ φραγκισκανοὶ μοναχοὶ σύρουσι τὴν μάλλινον αὐτῶν σάγην· οἱ ὀρθόδοξοὶ ἱερεῖς συνωστίζονται πολυάριθμοι, λάλοι καὶ πολυπράγμονες. Ἐκ πασῶν δὲ τούτων τῶν καρδιῶν, ἐκ πάντων τούτων τῶν χειλέων μία ἐξέρχεται ἰδέα, μεταφραζομένη εἰς εἰκοσιν ἰδιώματα, διατυπωμένη εἰς ποικίλα καὶ διάφορα σύμβολα.

Ἄν δὲ ὁ φιλόσοφος ἐνασμενίζει εἰς τὴν ἰδέαν τῆς ὑπερτέρας ἀρμονίας τῆς ἀποτελουμένης ἐκ πασῶν τούτων τῶν διαφοριῶν, ἀλλ' ὁ πιστὸς διατίθεται πρὸς λύπην ἐπὶ τῇ θέξ τῶν φλογερῶν ἀγίωνων τῶν ἀντιζήλων δογμάτων τῶν καταλιζομένων ἐν τοῖς διαφοροῖς μέρεσι τοῦ μνημείου. Τίς περιηγητὴς, θεώμενος τὰς αἰωνίους ταύτας διαφορίας, δὲν ὠνειρεύθη νὰ ἴδῃ ὅλα τὰ τέκνα τῆς Ἱερουσαλήμ (ἧς τὸ ὄνομα σημαίνει ἐ-

βραϊστὶ, κατὰ παράδοξόν τινα εἰρωνείαν, «κληρονομίαν τῆς εἰρήνης») παρέχοντα ἐν τῷ πρώτῳ ναῷ τῆς Χριστιανωσύνης τὸ παράδειγμα τῆς ὁμοιοῦσας τῆς κηρυχθείσης ὑπὸ τοῦ Κυρίου αὐτῶν; Ὁνειρον λίαν φυσικόν, ἀλλ' οὔτινος τὴν πραγματώσιν δὲν θὰ συγχωρήσωσι ποτε τάνθρώπινα πάθη τὰ ἐξυπηρετοῦντα τὰ θεϊκὰ πράγματα.— Ἀλλὰ φαντασίαν τινὰ τοῦ ὀνείρου τούτου δύναται τις νὰ ἴδῃ κατὰ τὴν Μεγάλην Ἑβδομάδα, βλέπων τὰ μυστήρια λειτουργούμενα ἐν πάσαις ταῖς γλώσσαις τοῦ κόσμου. Ὁ προσκυνητὴς ὁ διατρέχων τότε τὰ διάφορα ἱερά εὐρίσκει μοναχοὺς ὀμιλοῦντας πρὸς τὸν λαὸν συγχρόνως λατινιστῶν, ἰταλιστῶν, γαλλιστῶν, ἑλληνιστῶν, ἀραβιστῶν καὶ ἐν εἴ τι ἄλλῃ γλώσσῃ. Αἱ λιτανεῖαι τῶν διαφορῶν δογμάτων τελοῦνται κληρονομικῶς ἐν τοῖς διαδρόμοις τοῦ κτηρίου, αἱ μὲν τῶν Ἑλλήνων ἐν τῷ χορῷ, ἀπολαμβάνοντι ἐκ κοσμημάτων χρυσοῦν καὶ ἐκ ψιφιδωμάτων, αἱ δὲ τῶν Λατίνων ἐν τῷ προαιωνίῳ σκότει τῷ ἐπικρατοῦντι ὑπὸ τοὺς θόλους τοῦ Βορρᾶ. Πολλάκις αἱ εὐσεβεῖς στρατιαὶ, συναντῶμεναι, παροργίζονται κατ' ἀλλήλων, ἐρίζουσι, συγκρούονται, τὰ δὲ εἰρηνικὰ αὐτῶν σήματα ἐκπλήσσονται ἄγοντα αὐτοὺς εἰς μάχην, καὶ τὸ αἷμα ῥέει ἐπὶ τῶν πολλάκις διὰ τῶν αἰώνων ἀμαχθεισῶν πλακῶν. Κατὰ δὲ τὴν νύκτα τοῦ Μεγάλου Σαββάτου τελεῖται παρὰ τοῖς ὀρθόδοξοις Ἑλλησιν ἡ περιεργὸς τελετὴ τοῦ Ἁγίου Φωτός. Ὁ πατριάρχης, κλειόμενος ἐν τῷ Ἁγίῳ Τάφῳ, μεταδίδει διὰ τοῦ φεγγίτου εἰς τὸ ἀνυπόμονον πλῆθος, τὸ πληροῦν τὴν ἐκκλησίαν ἀπὸ τῆς προτεραιίας, τὸ νέον φῶς, ὅπερ νομίζεται φερόμενον εἰς αὐτὸν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὑπὸ τινος τῶν ἀγγέλων. Ἐκαστος σπεύδει νὰ νάψῃ ἐν τοῖς πρώτοις τὴν λαμπάδα του ἐκ τῆς οὐρανιας φλογὸς καὶ φεύγει ἀραυτα μεταδίδων τὴν προσκύνῃσιν αὐτῆς εἰς τοὺς οἰκίους αὐτοῦ. Ἐπιπυοὺς τῶν παρὰ τὴν θύραν, ἀναμένουσιν ἱνα μεταγάγῃσι μέρος τοῦ ἁγίου φωτός εἰς τὸ χροῖον των. Μανιώδης παραφροσύνῃ καταλαμβάνει τὸ παραγῶδες ἐκεῖνο πλῆθος τῶν Ἑλλήνων, ἄγρια δὲ κραυγαὶ διασειοῦσι τὸν θόλον· εἶνε δὲ σπάνιον τὸ νὰ τελειώσῃ ἡ τελετὴ αὕτη, προφανῆς κληρονομία τῆς θρησκείας τῶν ἐθνικῶν, ἀνευ σοβαρῶν δυστυχημάτων. Ἰδίως ἀναφέρεται ἡ διάσκιμος καταστροφὴ τοῦ 1833, ὅτε ὑπερτριπύκοι ἀπωλέσθησαν ἐξ ἀποπνιγμοῦ, καὶ ὅτε αὐτὸς ὁ Ἰσραὴλ-Πασσᾶς μόλις καὶ μετὰ δυσκολίας διεσώθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ θανάτου.

.....

Πολλὰ χριστιανικὰ μνημεῖα προκαλοῦσι τὴν ἡμετέραν προσοχὴν κατὰ τὴν ἐξοδὸν ἀπὸ τοῦ Παναγίου Τάφου, πολλὰ πολυτίμητα ἐρείπια. Ἀλλὰ παραλείπει ταῦτα εἰς ἄλλους μᾶλλον ἐπαίοντας, ἵνα ἀνέλθῃ τὴν Ὁδὸν τῶν στεναγμῶν, κυρίαν

ἄρτηριον τῆς πόλεως, καὶ τοὺς σταθμοὺς τοὺς ἀνακαλοῦντας τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ. Σταματῶμεν ὀλίγον πρὸ τοῦ Ἁγίου Τάφου, διερχόμεθα τὸν περίβολον τοῦ κοπτικοῦ καὶ ἀβυσσινιακοῦ μοναστηρίου, προσερευδομένου εἰς τὸν κυκλοτερῆ χορὸν τῆς μητροπολιτικῆς ἐκκλησίας. Ἐν μέσῳ δὲ τῶν σικῶν καὶ τῶν κάκτων, οἵτινες φύονται πρὸ τῶν ἀθλίων αὐτῶν κελλιῶν, ὁμοίων πρὸς τὰς πλινθοκτίστους καλύβας τῶν παροχθίων τοῦ Νεῖλου, περιφέρονται Φελλάχοι, κάτοικοι τῆς Νουβίας, Ἀβυσσίνιοι, ἐπιδεικνύοντες ὅλην τὴν κλίμακα τῶν μελανῶν χρωμάτων, ἀπὸ τοῦ ἐλαιόχρου μέχρι τῆς ἀσθόλης, ὅσα ἀναφαίνονται βαθμιαίως ὑπὸ τὸν ἥλιον ἀπὸ τοῦ Καίρου μέχρι τοῦ Γονδοκόρου. Ὁ δὲ περιηγητὴς, διερχόμενος τὴν αὐτὴν ταύτην, εἶνε ἐλεύθερος, ἂν θέλῃ, νὰ νομίσῃ ὅτι μετετέθη εἰς τοὺς τροπικούς. Οἱ Κόπται μοναχοί, ἐγκερσδυλημένοι ἐν τοῖς βαμβακεροῖς κυανοῖς αὐτῶν βάσεις, ὑπομνησκουσι τοὺς ἐν Θεβαΐδι προπάτορας αὐτῶν. Οἱ Χριστιανοὶ οὔτοι τῆς Αἰθιοπίας καὶ Αἰγύπτου, οἱ μελανοπρόσωποι ἐκεῖνοι καλόγηροι, ἔχουσι ἀπὸ χρόνων ἀμνημονοῦστων τὰ ἱερά αὐτῶν καὶ τὰς προνομίας ἐν τῷ Ἁγίῳ Τάφῳ. ἔνθα ὅλοι οἱ τύποι τῆς θρησκείας πρέπει νὰ αντιπροσωπεύονται.

Τὸ τζαμίον τοῦ Ὁμάρ

Τὰς τελευταίας ταύτας ἡμέρας ἀφιερῶσαμεν εἰς τὴν μελέτην τοῦ Χαράμ-εχ-Σερίφ, τοῦ «σεπτοῦ ἱεροῦ», τοῦ περιβόλου τοῦ περιλαβόντος ποτὲ τὸν ναὸν τοῦ Ἰερωῦ καὶ τανῶν συναθροίζοντος τὰ μωαμεθανικὰ μνημεῖα, ὧν τὸ κυριώτατον, τὸ τζαμίον τοῦ Ὁμάρ, εἶνε τὸ τελειότατον ἀριστούργημα τῆς ἀραβικῆς τέχνης.

Εἰς τὸ Χαράμ εἰσέρχονται διὰ τῆς δυτικῆς πύλης, λεγομένης Βάβ-ελ-Μοχρεμπύ, ἧτοι πύλης τῶν κατοικίων τῆς Βαβυρίας. Ὑπὸ τὸν θόλον καὶ πρὸ τῆς πηγῆς, κοσμομημένης μετὰ τῆς ἐξεζητημένης ἰδιοτροπίας τῆς μαυριτανικῆς τέχνης, ἐφρουροῦν ἔτι πρὸ δεκαετίας ἄγριοι Μαῦροι μὲ τὸ γιαταγάνιον ἀνά χεῖρας, ἔτοιμοι νὰ ἐκκόψωσι τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀπίστου ὅστις ἤθελε τολμήσει νὰ διαβῇ τὴν ἱεράν φλιάν ἀνευ φερμανίου, ὅπερ σπανίως παρεχωρεῖτο.

Ἀλλὰ σήμερον οἱ Μαῦροι ἐξέλιπον, οἱ δὲ φρουροῦντες ἱμάμια ἐτισθεύθησαν ἀπέναντι τῆς ἀξούσης στροφῆς Εὐρωπαίων καὶ τῆς ἀναθέκτου εὐγλωττίας τῶν βακισίων ἅτινα καταρρέουσι τῶν χειρῶν αὐτῶν δίκην βροχῆς. Μετὰ τὴν δίοδον δὲ ταύτης τῆς πύλης εὐρίσκατοί τις ἐν τῇ Χαράμ, πόλει ἁγία ἐντὸς τῆς πόλεως τῆς κοινῆς, ἧς κατέχει σχεδὸν τὸ τέταρτον. Κατέχει δὲ τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους Ἀμωρεία, πρὸς μὲν βορρᾶν ἐξομαλυνθέντος δι' ἰσοπεδώσεως, πρὸς δὲ νότον ἐπιμικνυθέντος δι' ἐπιχωμάτων. Αἱ γιγάντιοι ἐργασίαι τῶν βασιλέων τοῦ Ἰσὺδα κατέστησαν τὴν κορυφὴν ταύτην ἰσοπέδον, ἔχον μὴ

κοὺς μὲν περὶ τοὺς 500 πόδας, πλάτος δὲ περὶ τοὺς 300.

Τὸ τετράγωνον τοῦτο περικλείεται ἐντὸς περιβόλου τειχῶν ἀρχαίων, ὅστις συνεχίζεται πρὸς νότον καὶ ἀνατολὰς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ τείχους τῆς πόλεως, πρὸς δὲ βορρᾶν ἐνοῦται μετὰ τοῦ πύργου τῆς Ἀντωνίας, τῆς παλαιᾶς Ῥωμαϊκῆς ἀκροπόλεως. Ἐν μέσῳ δὲ τοῦ ὄροπεδίου τούτου δεῦτερον ἰσοπέδον, ὅπως ἐστρωμένον διὰ μαρμαρίνων πλακῶν, ὑποθασιάζει τὸ τζαμίον τοῦ καλίφου Ὁμάρ, ὅπερ κατέχει ἀκριβῶς τὴν θέσιν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ὑπερέχει τῆς κρηπίδος ταύτης, μετὰ μεγαλείου ἀσυγκρίτου γινόμενον ὄρατόν ἐκ πάντων τῶν σημείων τοῦ ὀρίζοντος τῶν Ἱεροσολύμων.

.....

Ἦπτον παντὸς ἄλλου ἔγω τὸ δικαίωμα νὰ θίξω θέμα ἐξαντληθὲν ὑπὸ τοῦ συγγραφέως τοῦ Ναοῦ τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ δὲν θὰ ἐπιχειρήσω νὰ φηγήθῃ καὶ πάλιν τὴν μεγαλοπρεπῆ διάταξιν τοῦ ὀραίου τούτου τζαμίου τοῦ Ὁμάρ, τὰς ἀκτινοβολήσεις τοῦ φωτός ἐπὶ τῶν περιβόλων αὐτοῦ καὶ τὴν ἀνάως νέαν πανήγυριν ἣν τοῦτο παρέχει εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Διαθλωμένον καὶ ἀλλοιούμενον διὰ θυρίδων ὑελίνων σοφῶς κατασκευασμένων καὶ ὅτε μὲν ζωπυρούμενον ὑπὸ τῶν κρυσταλλίνων ψηφίδων τῶν μωσαϊκῶν καὶ τοῦ χρυσοῦ τῶν ὀροφωμάτων, ὅτε δὲ ἀμυδρούμενον ὑπὸ τῆς σκιᾶς τῶν ἐκ πορφύριτου κίονων καὶ τῶν περικλίων ταπήτων, παρέχει θέληγτρα ἰσχυρότατα, οἷον στεροῦνται καὶ αἱ μεγαλοπρεπέσταται τῶν παρ' ἡμῖν ἐκκλησιῶν.

Ἦρας ὅλας διήλθον ἐν ἐκστάσει παρακολουθῶν τὰς ἀντανάκλασεις τοῦ φωτός, ἐν ᾧ ἠκρόωμην τῶν συναξαρίων ἅτινά μοι διαγεῖτο ὁ ἱμάμης περὶ τῆς πέτρας τοῦ Σακεῶ, τοῦ παλαιοῦ τούτου θυσιαστηρίου ὀλοκαυτώματος, ἀπαρρῶγος βράχου, παρατετραμμένου καὶ διεσθαρμένου ὑπὸ τοῦ χρόνου, ὅστις εἶνε ἀνιδρωμένος ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτοῦ γυμνότητι ἐν μέσῳ τῶν πολλῶν ἐνταῦθα πολυτίμων ὕλων τῶν καλλιτεχνικῶς ἐξεργασμένων· ἡ χεὶρ τοῦ Δαυὶδ λέγεται ἐγγίσασα αὐτὸν καὶ ὑπὸ τῆς χειρὸς τῶν ἀγγέλων κρατεῖται ἀνηρτημένος ἀνωθεν τῆς ἀβύσσου.

Οἱ Ἰουδαῖοι.

Ὁ παράδοξος οὗτος τόπος ἔχει τὴν χάριν νὰ παρέχῃ ἐν αὐτῷ ὁ σύγχρονος βίος ἀδικακόπως τὸν εὐγλωττον ὑπομνηματισμὸν τῆς παρελθούσης ἱστορίας, τὴν δι' εἰκόνων παράστασιν τῶν σκέψων ἃς ἐμπνέει αὕτη ἡ ἱστορία. Τούτου ἔσχατον σήμερον νέον δείγμα μεταβαίνων νὰ ἴδῃ τοὺς Ἰουδαίους θρηνοῦντας παρὰ τὸν ταίχον τοῦ ναοῦ, περιεργὸν θέαμα ὅπερ τὰ Ἱεροσόλυμα ἐπιφυλάσσουσιν εἰς τὸν ξένον κατ' ἐκάστην Παρασκευὴν.

Τὸ περιτείχισμα τοῦ Χαράμ τὸ πρὸς Ἀνατολὰς, ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς πόλεως καὶ παρὰ τὴν

γέφυραν τῶν Μακκαβαίων, διετηρήθη ἐφ' ὕψος μέγα οἶον ὑπῆρχε κατὰ τοὺς ἀπωτάτους χρόνους ὅτε ὁ Ἰσραὴλ κατεῖχεν ἐν εἰρήνῃ τὴν πόλιν τοῦ Δαυὶδ· σύγκριται δ' ἐκ σειρῶν πετρῶν παμμεγίστων, ἐξεχουσῶν βαθμῆδὸν πλείοτερον ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω, καὶ ἔχει ὄψιν παρατετριμμένην καὶ σεβασμίαν. Τὸ ἤρειπωμένον τοῦτο μνημεῖον ἢ παράδοσις ἀποδίδει πιθανώτατα πάντων εἰς τὸν βασιλέα Σολομῶντα. Μεταξὺ δὲ τοῦ τείχους τούτου καὶ τῶν νεωτέρων καλυθῶν ἀφείθη διάδρομος, οἱ δὲ Ἰουδαῖοι, εἰς οὓς ἢ εἰς τὸν πρόναον εἰσόδος εἶνε ἀπηγορευμένη αὐστηρῶς, ἠγόρασαν παρὰ τῶν Τούρκων ἀντὶ χρημάτων τὸ δικαίωμα νὰ ἔρχωνται καὶ κλαίωσιν ἐπὶ τὰ εῤρειπια τῶν μνημείων τῶν ἑαυτῶν προγόνων.

Γίνεται δὲ τοῦτο παρ' αὐτοῖς κατὰ παράδοσιν παλαιάν, ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς ἐπὶ Τίτου διασπορᾶς. Οἱ Ῥωμαῖοι, οἱ Πέρσαι, οἱ σταυροφόροι ἀλλεπαλλήλως εἰσέποαζον ἐκ τῆς ἐθνικῆς ταύτης εὐλαθείας τῶν Ἰουδαίων φόρον βαρύν, οἱ δὲ φιλοχρήματοι προγεγραμμένοι ἐπλήρωσαν αὐτὸν κατ' ἀκολουθίαν εἰς τοὺς ἀλληλοδιαδόχους δεσπότης τοῦ πατρώου αὐτῶν κλήρου, τιμῶντες πλείονος ἢ τὸν ἴδιον χρυσὸν τὴν ἀφατον χαρὰν τοῦ θίγειν τὰ λείψανα τοῦ μεγάλου αὐτῶν βασιλέως καὶ τὴν πύλιν τοῦ πατρώου περιβόλου ὅθεν ἐκδιώκονται. Ὁ ἅγιος Ἰερώνυμος μαρτυρεῖ περὶ τῆς ἀρχαιότητος τοῦ ἔθους τούτου ἐν τινι τῶν ἐπιστολῶν του. «Θὰ ἴδῃτε αὐτόθι τὸν πενήτην τοῦτον λαὸν ἐρχόμενον καὶ ὀρνοῦντα ἐπὶ τῶν εῤρειπίων τοῦ ναοῦ του» ἔγραψεν. Ἐκεῖ μεταβάς ἐμελλε φιλόσοφος τις νὰ διαλογισθῇ τὴν ἐπίμονον ζωτικότητα τῶν θρησκείων καὶ τὴν μυστηριώδη ἀποδοκιμασίαν τῆς ἐβραϊκῆς οἰκογενείας.

Παρὰ τοὺς πόδας τοῦ γιγαντείου τείχους, πρὸς τὴν πρώτην σειρὰν τῶν λίθων, ἧς τοῦ ὕψους μόλις ἐφικνοῦνται αἱ κεφαλαί, συνωστίζεται πλῆθος πυκνὸν καὶ καλύπτει τὰς λατρευτὰς πέτρας δι' ἀσπασμῶν, θωπειῶν καὶ σακρῶν. Καὶ τινες μὲν φέρουσι τὴν ἐγγύριον στολὴν, μετάξινα ποδήρη ἐνδύματα λαμπρῶν χρωμάτων, ἀλλὰ τὸ μέγιστον πλῆθος, Ἰουδαῖοι ἐκ Πολωνίας, Ῥωσίας, Βλαχίας φέρουσι τὴν ἀνεκδιήγητον ἐκείνην ἐνδυμασίαν ἣτις ἐξέπληξεν ἡμᾶς τὰ μέγιστα ἐν Σαφῆδ ὅπου εἶδομεν αὐτὴν τὸ πρῶτον. Καὶ αἱ γυναῖκες δὲ, περιβεβλημέναι τοὺς λευκοὺς αὐτῶν πέπλους, μετέχουσι τῶν εὐλαθῶν τούτων θρηνηθῶν.

Ἴδετε αὐτοὺς πάντας, ἑκατοστῶς ὄλας, περισφίγγοντας τὰς πέτρας διὰ τῶν γαμψῶν αὐτῶν χειρῶν, ταλαντεύοντας τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ σῶμα κατὰ τὰς ἐρρυθμοὺς κυμάνσεις τῆς ἀνατολικῆς προσευχῆς, ψαλμωδοῦντας διὰ φωνῆς δόξαις τοὺς θρήνους τῶν προφητῶν ἢ λιτανείας ἐν τῷ ἀγροτικῷ γερμανικῷ ἰδιώματι. Ἔστιν

ὅτε τὸ ἄσμα καὶ αἱ δονήσεις τῆς κεφαλῆς καθυπαχάζουσιν, ἔπειτα δ' ἐπὶ τῇ κραυγῇ τοῦ κορυφαίου ἢ μακρᾶ σειρᾶ τῶν ὑπεστρωμένων σισύρα πιλίσκων, τῶν σαρικίων, τῶν εὐρωπαϊκῶν πύλων ἀρχίζει πάλιν νὰ κατέρχεται καὶ νὰ αναβαίνει μετὰ κινήσεων κυμάτων μαινομένων. Πολλοὶ κλαίουσιν ἀληθῶς ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ καὶ σκληροῦ τείχους τοῦ καλύπτοντος αὐτοῖς τὴν θέαν τοῦ ὄρους Ἀμωρεῖα καὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ Σολομωντείου ναοῦ. Ὁ μουσουλμάνος ὁ μεταβαίνων πρὸς προσευχὴν εἰς τὸ τζαμίον καταρᾶται τοὺς μυκτηριζομένους τούτους Παρίας, οἱ δὲ περιηγηταὶ οἱ ἐλθόντες πρὸς διασκεδάσις ἀνακαγχάζουσιν ἐπὶ ταῖς κωμικοὺς ἐπεισοδίοις τῆς σκηνῆς ταύτης· ἀλλ' ἐκεῖνοι, μένοντες ἀπαθεῖς ὑπὸ τὴν περιφρόνησιν καὶ τὴν ὕβριν, ῥίπτουσι κάτωθεν βλέμμα κατὰμυστον μίσους εἰς τὸν ἄπιστον καὶ ἐξακολουθοῦσιν, ἀνευ περισπασμοῦ τινος τῆς διανοίας, τὴν θρηνώδη αὐτῶν μνημόσυνον ἑορτήν.

Οἶκτος ἀρρητος καταλαμβάνει τὴν ψυχὴν τοῦ θεατοῦ ἐπὶ τῇ θέᾳ τῆς αἰωνίου ταύτης δυστυχίας, τοῦ πατριωτισμοῦ τούτου τοῦ μὴ ἐξασθενούντος, καίπερ μὴ τρεφομένου. Ἡ καρδία σφίγγεται καὶ ὁ νοῦς ταρασσεται. Τίς ἱστορικὴ ἐπαγωγὴ θὰ ἠδύνατο νὰ ὑπερβῇ κατὰ τὴν παραδοξίαν καὶ τὸ ἀπίθανον τὸ πραγματικὸν τοῦτο γεγονός, τὴν ἐμφάνισιν, λέγω, τοῦ αἰδίου τούτου λαοῦ ὅστις ἐπανέρχεται ἐκ τῶν μυθῶν τῶν μυθικῶν αἰώνων εἰς τὸ μέσον τοῦ νεωτέρου βίου, ὡς τὸ φάσμα τοῦ Bar-Gioras ἐν μέσῳ τῶν Ῥωμαίων, ἵνα καταρασθῶσι κακουργίαν ἔχουσαν ἡλικίαν διςχιλίων ἐτῶν, ἵνα δεθῇ καὶ θρηνηθῇ, μετὰ πάθους ἐσαεὶ νέου, ἐν γλώσσῃ ἐκλιπούσῃ, ἐπὶ τῶν εῤρειπίων ναοῦ ἀφιερωμένου εἰς λατρείαν νεκρᾶν ;

Ἀπέναντι πάντων τῶν κλάδων τῆς χριστιανικῆς οἰκογενείας, ὡς ὁ Ἰσραὴλ ἀπέναντι τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, ἢ Ἰουδαϊκῆ φυλῆ μισουμένη καὶ ἀποκεκλεισμένη ζῆ μόλις ἐν τῇ ἀθλιότητι αὐτῆς, καίτοι ὑπάρχουσι τινὰ καθιδρύματα ὀφειλόμενα εἰς τὴν γενναιοδωρίαν τῶν ἐν Εὐρώπῃ πλουσίων ὁμοθρήσκων τῆς.

Οἱ υἱοὶ τοῦ Ἰσραὴλ, ἀγνοοῦμενοι καὶ περιφρονοῦμενοι καίπερ ὄντες πολυάριθμοι, ἐγκεκλεισμένοι ἐν συνοικίᾳ πνιγρᾷ καὶ ἐν συναγωγαῖς σκοτειναῖς, ἐκδιωκόμενοι ἐκ πάντων τῶν μερῶν τῶν καθηγιασμένων ὑπὸ τῆς Γραφῆς, τοῦ Εὐαγγελίου ἢ τοῦ Κορανίου, τρέφουσιν εἴπερ τινὲς ἄλλοι ἀξιώσεις μέλλοντος καὶ τὴν πεποιθῆσιν ἐθνικῆς ἀναγεννήσεως. Ἀφικνοῦνται ἐκ πάντων τῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης, παράδοξοι οἶους ἀπειράθην νὰ εἰκονίσω αὐτοὺς, μετὰ τῆς αὐτομάτου κανονικότητος τῶν μεταναστευόντων πτηνῶν, ἵνα προσθέσωσι τάφος εἰς τὰ μνήματα τὰ προγονικά. Ἀριθμὸς τις θὰ παράσχη ἰδέαν τινὰ

τῆς ἀριθμητικῆς αὐτῶν σημασίας, ἣτις ἐλαχίστην ἔχει ἀναφορὰν πρὸς τὴν θρησκευτικὴν καὶ πολιτικὴν αὐτῶν σημασίαν, ἣτις εἶνε οὐδαμινή τις. Ἐκ τῶν κατοίκων τῶν Ἱεροσολύμων, οἵτινες ἀναβαίνουν εἰς 26,000 ψυχῶν περίπου, οἱ Ἰουδαῖοι εἶνε 14,000, ἦτοι ὑπερβαίνουν τὸ ἡμισυ τοῦ ὄλου πληθυσμοῦ. Τὸ δὲ ὑπόλοιπον τῶν κατοίκων συνίσταται ἐξ 7 ἢ 8,000 χριστιανῶν καὶ 4 ἢ 5,000 μωαμεθανῶν, ὧν οἱ πλείστοι εἶνε Βεδουῖνοι τῆς ἐρήμου ἢ πολῖται Ἀραβες, οἱ δὲ λοιποὶ Τούρκοι ὑπάλληλοι καὶ στρατιῶται.

Οἱ μωαμεθανοὶ αἵρονται ἡσυχῶς ὑπὲρ τὰς ἄλλας συστάδας, θεωροῦντες καὶ οὗτοι τὰ Ἱεροσόλυμα ὡς πόλιν ἱεράν, τιμῶντες τὸν προφήτην ἐν τῷ Χαράμ, καλοῦντες τοὺς πιστοὺς εἰς τὴν προσευχὴν ἐκ τοῦ ὕψους τῶν κωδωνοστασιῶν μετασκευασθέντων εἰς μιναρῆδες, ἐπιτηροῦντες τοὺς χριστιανούς ἐν τοῖς ἱεροῖς ἄτινα παραχωροῦσιν αὐτοῖς, παρεμβάλλοντες ἐν αὐτοῖς τὸ ἀδιαφιλονεικῆτον αὐτῶν κύρος, στοιχεῖον ἰσοροπίας ἀναγκαῖον, λίθον ἀκρογωνιαῖον ὅστις συνέχει τὴν συναρμογὴν ὕλων ἑτερογενῶν καὶ ἐμποδίζει τὴν κατάλυσιν αὐτῶν ἐν ἀναρχίᾳ καὶ αἵματι.

Οἱ Ῥῶσοι.

Σήμερον μετέβημεν εἰς ἐπίσκεψιν τῶν Ῥωσικῶν καθιδρυμάτων, ἀπεχόντων δέκα λεπτὰ ἀπὸ τῆς πύλης πρὸς τὴν λεωφόρον τὴν ἄγουσαν εἰς Ἰόπην τῆς Συρίας. Ἐξ οἰουδήποτε σημείου τοῦ ὀρίζοντος καὶ ἂν παρατηρήσῃ τις τὰ Ἱεροσόλυμα, τὸ ὄμμα προσελκύεται καὶ καταλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ λευκοῦ τούτου ὄγκου τοῦ ἐπιστέφοντος τὸν δυτικὸν λόφον, ὑπερκειμένον ἐπὶ τὴν πόλιν τὴν ἐπιμυκνωμένην κατὰ τὴν βᾶσιν τοῦ λόφου ἐκείνου.—Εἷς τε τὸν κατερχόμενον ἐκ Ναπλούζης (Νεαπόλεως) ὡς καὶ εἰς τὸν ἐξ Ἰόπης ἀναβαίνοντα ἢ ἐκκλησία αὕτη ἢ ὑπὸ οἰκῶν περιστοφωμένη εἶνε ἡ πρώτη ἐμφανιζομένη εἰς τὸν περιηγητὴν, ὡσεὶ τις σκοπὸς ἢ φρουρὸς τῆς πόλεως· μᾶλλον δὲ τοῦ ἐλληνικοῦ σταυροῦ καὶ τῆς σημαίας τῶν τσάρων θὰ διδάξωσιν αὐτὸν ὁ πλοῦτος καὶ τὸ μεγαλεῖον τῶν οἰκοδομῶν τούτων τὴν ἐθνότητα εἰς ἣν ἀνήκουσιν.

Ὁ πρόξενος, κατοικῶν ἐν τινι κομψῇ ἐξοχικῇ οἰκίᾳ ἐκτισμένη ἐν τῇ συστάδι τῶν οἰκοδομῶν τούτων, ὑποδέχεται ἡμᾶς μετὰ φιλοφροσύνης καὶ δεικνύει ἡμῖν ἐν πάσῃ ἀκριβείᾳ μετὰ ἀρεσκείας εὐνοήτου τὸ ἔργον τὸ ὀφειλόμενον εἰς τὴν φιλανθρωπίαν καὶ δέξυνον τῶν συμπολιτῶν του· οὐδὲν λείπει ἀπὸ τῆς μικρᾶς ταύτης μοσχοβιτικῆς πόλεως, περιεχούσης νοσοκομεῖον ἐξήκοντα κλινῶν, ἐγκαταστημένον ἐν πάσῃ δαψιλείᾳ καὶ ἀνέσει, φαρμακεῖον, ξενῶνα κατὰ τὴν παλαιάν σημασίαν τῆς λέξεως, οἶκον προωρισμένον διὰ πτωχοῦς προσκυνητὰς μετὰ δωματίων κομψοτέρων προωρισμένων διὰ τοὺς εὐπορωτέρους περιηγητὰς, παρεκκλήσιον ἐσωτερικόν,

ἐκκλησίαν μεγάλην καὶ ὠραίαν, παραρτήματα πολυπληθῆ. Ἴατροί, φαρμακοποιοί, νοσηλευταί, κυρίαι νοσοκόμοι ἀναμένουσι τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τοὺς ἀπόρους. Δὲν δύναμαι νὰ διεξέλθω διὰ μακρῶν τὰ πολλὰ καθ' ἕκαστα εὐεργετήματα, μαρτυροῦντα χεῖρα γενναίαν τε καὶ προβλεπτικὴν· ἐκ πάντων δὲ τούτων ἐμποιεῖται ἐντύπωσις ἀκατανίκητος δυνάμεως, πλοῦτου, καρτερίας καὶ ζωτικότητος ἣτις ὀρθῶς κατανοουμένη χρησιμεύει ἐν' ἀποδόσῃ εἰς τὰ ἐλάχιστα πράγματα ἅπασαν αὐτῶν τὴν ἀξίαν καὶ τὸ ὕψιστον αὐτῶν διάφορον. Λέγουσιν ὅτι ἡ Ῥωσία ἤδη κατάρυξεν ἢ, ὀρθότερον εἰπεῖν, ἔσπειρε τέσσαρα ἑκατομμύρια ἐν τῷ ἀγρῷ τούτῳ, ὅστις δὲν θὰ μείνῃ ἀργός. Παραβάλατε τὸ ποσὸν τοῦτο πρὸς τὰς ὀλίγας χιλιάδας φράγκων ἃς ἀποστέλλουσι τὰλλα κράτη εἰς τοὺς ὁμοθρήσκους αὐτῶν καὶ συμπεράνατε ἐντεῦθεν περὶ τῆς ἰσχύος τῆς ἐνεργείας τῆς ἐκατέρωθεν ἐπιτελουμένης.

Καὶ ταῦτα μὲν πάντα οὐδὲν εἶνε ἔτι, εἶνε μόνον τὸ διάγραμμα· ἂν δὲ παρατηρήσωμεν τοὺς παραδόξους ξένους τοὺς ἀναμενομένους ἐν ταύτῃ τῇ κατοικίᾳ, ἐκπλησσομένα, ἢ, μᾶλλον εἰπεῖν, καταπτησσομένα κατὰ τρόπον ὄλας ἄλλοιων.

Οὐδὲν δύναται νὰ καταστήσῃ ἐννοητὸν εἰς τὴν ἡμετέραν κοινωνίαν, τὴν ὄλιως ἀθήη τοιοῦτων ἐντυπώσεων, τὸ ρεῦμα πυρετώδους εὐλαθείας τὸ ῥίπτει εἰς τὴν ἀγίαν Γῆν 3 ἢ 4,000 προσκυνητῶν Ῥώσων καθ' ἕκαστον ἔτος. Ἴνα κατανοήσωμεν τὴν εἰρηνικὴν ταύτην σταυροφορίαν, πρέπει νὰ αναμνησθῶμεν τῶν ἀφορμῶν τῆς ἀδιαφθόρου πίστεως, τῶν προμάχων τῆς καθολικῆς Εὐρώπης ἐν Ἀνατολῇ, τῶν συντρόφων Πέτρου τοῦ Ἐρημίτου, τῶν προδρόμων ἐκείνων τῶν σταυροφόρων, οἵτινες ἀφικνοῦντο πεζοὶ εἰς Ἱεροσόλυμα, φέροντες διὰ χειρῶν τὴν ὀδοπορικὴν βακτηρίαν, ἐκ τῶν μυθῶν τῆς Φλάνδρας ἢ τῆς Βρετανίας. Ἐντεῦθεν οὐδὲν δύναται κάλλιον τοῦ θεάματος τούτου νὰ βοηθήσῃ ἡμῖν εἰς ἀποκατάστασιν τῶν ἱστορικῶν ἐποχῶν. Ὑπὸ πολλὰς ἐσφίξεις ὁ Ῥωσικὸς οὗτος λαὸς εὐρίσκεται ἀκόμη ἐν ἡ καταστάσει οἱ πατέρες ἡμῶν κατὰ τὸν ἐνδέκατον αἰῶνα, ἐν τῇ αὐτῇ βαθμίδι ἰσχυροῦ ζήλου καὶ ἀπλότητος. Βοηθούμενος δὲ ὑπὸ κυβερνήσεως ἣτις μεριμνᾷ περὶ τῆς χρησιμοπονήσεως τοιοῦτου μογλοῦ, κινεῖται κατὰ περιόδους ἐν ταῖς μυθῶν τῶν ἐκτεταμένων αὐτοῦ χέρσων δίκην μεταβάσεώς τινος πτηνῶν τοῦ Βορρᾶ. Ὁ ἀγρότης τῆς Μικρᾶς λεγομένης Ῥωσίας, ὁ μουζικὸς τῆς Μόσχας, ὁ δουλοπάροικος τῆς Σιβηρίας, ὁ Κρισκᾶσιος τῶν χριστιανικῶν τοῦ Καυκάσου ἐπαρχιῶν, ὁ Βουλγᾶρος τοῦ Δουναβέως, οἱ ἔμποροι τοῦ Νότου ἢ τοῦ Ἀρχαγγέλου συνεννοῦνται ἐν Ὁδησσῷ, ἐνθα τὰ ἀτιμώπλοια παραλαμβάνουσιν αὐτοὺς δωρεὰν καὶ μεταφέρουσιν εἰς Ἰόπην. Ἐκείθεν δὲ πορεύονται πεζῇ, ψάλλοντες ὕμνους, τὴν μακρὰν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν διὰ τῶν ὄρεων εἰς

τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ γίνονται οἱ πλείστοι δεκτοὶ ὑπὸ τῆς κοινότητος. Εἶδον αὐτοὺς ἐν τῷ ξενῶνι, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτῶν καὶ πολλάκις πρὸ πάντων ἐν τῷ Ἁγίῳ Τάφῳ φέροντες τὸ ἐθνικὸν αὐτῶν καλπάκιον, ἐγκεκροδουλγμένοι ἐξ εὐαισθησίας πρὸς τὸ ψῦχος ἐν τοῖς μακροῖς αὐτῶν ἐνδύμασιν, ἐλθάλλουσιν ἐν τῇ σκιᾷ τοῦ ἱεροῦ τὰς μεγάλας αὐτῶν ὑπὸ τῶν χιόνων ἠρυθριασμένας ἐμβάδας, γονυπετοῦσιν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους σταυροκοπούμενοι ἐπανειλημμένως καὶ ἀργοῦνται δεήσεων θερμοτάτων. Οὐδὲ πρέπει νὰ ἐκλάδωμεν τοὺς σχηματισμοὺς τούτους ἀντὶ τῶν μηχανικῶν ἐπιδείξεων τῆς παρ' Ἑλλήσι λατρείας. Ἀρκεῖ δὲ νὰ ἐμβλέψωμεν εἰς τὰς φυσιογνωμίας ἐκείνας ἐφ' ὧν τὸ αἶσθημα ἐκδηλοῦται μετὰ τοῦ νεαλοῦς ἐκείνου καὶ τῆς ἀπλοῦς σκαϊότητος τῶν ἀγαλμάτων ἐν τοῖς γοθθικαῖς ἡμῶν ναοῖς, εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκείνους τοὺς φλογεροὺς ὑπὸ τὴν μακρὰν κόμην τὴν καθεμιμένην βοστρυχηδὸν ἐπὶ τοὺς ὤμους, ἵνα καταλάβωμεν ἐν αὐτοῖς φλόγα πῦστεως ἀληθινῆς καὶ ἀπειρου. Πολλοὶ δ' αὐτῶν δὲν θεωροῦσι τὴν προσκυνητικὴν αὐτῶν πορείαν περὶ τῶν ἱεροσολύμων, ἀλλὰ συνεχίζουσι αὐτὴν μέχρι τοῦ Σινᾶ ἀψηφούντες δὲ τῶν κόπων καὶ τῶν κακουγιῶν πορείας πολυμήνου ἐν ταῖς ἀραβικαῖς ἐρήμοις, ἀπέρχονται ἐν ἄσπασθῶσι τοὺς βράχους οὓς ἔθιξε τοῦ Μωϋσέως ἡ ῥάβδος.

Ἐντεῦθεν κατανοεῖται τί δύναται νὰ παράσχη δύναμις τοιαύτη, σοφῶς ἀναπτυσσομένη καὶ διευθυνομένη, ἂν προστεθῶσιν εἰς τὸν θρησκευτικὸν τοῦτον ἐνθουσιασμὸν αἱ ἰδιότητες τῆς πειθαρχίας καὶ τοῦ σεβασμοῦ αἵτινες ἐξέπληξαν ἡμᾶς ἐν τοῖς πλείστοις τούτων τῶν ἀνθρώπων. Λέγουσιν ἐν ἐκυτοῖς ὅτι δὲν ὑπάρχουσιν ὄρια τεθειμένα εἰς τὴν δυνατὴν ἐνέργειαν χειρὸς ὑπηρετομένης ὑπὸ ὀργάνου οὕτω θαυμασίου· θὰ ἦτο δ' ἀληθῶς χρεῖα φρονήσεως ὑπερανθρώπου ἵνα οἱ ἰσχυρότεροι ἀποφύγῃ τὸν πειρασμὸν νὰ ποιήσωσι κατάχρησιν τῆς δυνάμεως ταύτης. Ἐχουσι σήμερον τετρακισχιλίους προσκυνητὰς, θὰ ἔχωσιν αὖριον τεσσαρακοντάκις χιλίους, ἂν θελήσωσιν, ἂν δύνανται νὰ δώσωσιν αὐτοῖς κατοικίαν καὶ τροφήν. Λαὸς ὀλόκληρος θὰ ἔλθῃ ἐπὶ τοῦτον τὸν λόφον, πειθήνιος, ἀφωσιωμένος, ἐνζήλος· καθ' ἣν δ' ἡμέραν θελήσωσιν, ἅμα λέξει μῆ, ἅμα νεύματι ἐνὶ θᾶ ὀρμήσῃ εἰς ἀπελευθέρωσιν τοῦ Ἁγίου Τάφου μετὰ τοῦ αὐτοῦ ζήλου, μετὰ τῆς αὐταπαρνήσεως μεθ' ἧς καὶ οἱ σύντροφοι Γοδοφρείδου τοῦ ἐκ Βουιλλῶνος. Ἀλλὰ καὶ ἀνευ τοιαύτης τινὸς ἐνδεχομένης ἐκδιάσεως ἡ βραδεία ἀλλ' ἐντονος ἐνέργεια τῆς μεγάλης ταύτης ἠθικῆς κινήσεως θὰ ἐπενέγκῃ οὐχ ἦττον ἀποτελέσματα σπουδαῖα. Οὕτω δὲ ὁ διερχόμενος τὰς ὄραϊας ταύτας αἰθούσας, θαυμάζων τὰς μητρικὰς μερίμνας τῆς Ῥωσίας ὑπὲρ τῶν τέκνων αὐτῆς καὶ τὰς θυσίας ἃς ἀναλαμβάνει, αἰσθάνεται

διὰ πάντων τούτων τὸν ὄρασμὸν σπερμάτων γονίμων, ἀντίστασιν τινα ἀκάθεκτον καὶ ἔχουσιν δύναντιν τοῦ θραύειν βράχους, οἷονεῖ τινα φρικασμὸν ὑπόκωφον σπαρτῶν ὀρμαζόντων.

ἢ βίος ἐν ἱεροσολύμοις.

Θὰ ἤθελον ὅμως, πρὶν ἢ καταλείψω τὰ Ἱεροσόλυμα, νὰ συνοψίσω τὴν φυσιογνωμίαν τῆς παραδόξου πόλεως καὶ τὴν ἠθικὴν αἰσθησὶν ἣν ἐμποιεῖ. Ἐπέμνησα ἤδη τὴν θλιβεράν αὐτῆς καὶ ἐρημικὴν ἐξωτερικὴν ὄψιν. Ἠσθάνθην ὅτι ὁ ἐν αὐτῇ βίος εἶνε πως παλινορθωτικὸς τις, ἀνερχόμενος εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους διὰ τῶν ἐρειπίων τῶν παρελθόντων αἰώνων ἅτινα διηγούνται τὴν ἱστορίαν τῆς πόλεως. Ὁ ἐν Ἱεροσολύμοις περιδιαβάζων, καὶ ἐλάχιστα δεδιδαγμένος ἂν τύχῃ, περιερχόμενος τὴν πόλιν ταύτην τὴν σταματήσασαν ἐν τῷ χρόνῳ, ἀποχωρίζεται φυσικώτατα ἐκ τῶν συγχρόνων σκέψεων καὶ συγκοινωνεῖ αἰκείως μετὰ τῶν Ἰουδαίων, τῶν Ῥωμαίων καὶ τῶν σταυροφόρων, ἅτινες εἶνε οἱ μόνοι λαλοῦντες ἐν τῇ σημερινῇ σιγῇ.

Ἀλλὰ τοῦ πτώματος τοῦ κειμένου ἐν τούτῳ τῷ τάφῳ ἐπέζησεν ἡ ψυχὴ. Ἄν πάντες οἱ θόρυβοι τῶν καθ' ἡμᾶς πόλεων σιγῶσιν ἐν ταύτῃ, ἂν λείπουσιν ἐνταῦθα πάντες οἱ οὐσιώδεις ὄροι τῆς ὑπάρξεως τῶν ἑλλήνων πόλεων, ὑπάρχει ὅμως μία τις τῶν τάσεων τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργείας ἣτις ἀνεδείχθη ἐνταῦθα μετὰ δυνάμεως μοναδικῆς, ἣτις ἐπ' ἰδίᾳ ὠφελείᾳ ἀπεξένοσε τοὺς κατοίκους καὶ ξένους τῶν Ἱεροσολύμων ἀπὸ τῆς σπουδῆς πάσης ἄλλης σκέψεως. Ἴνα δὲ κατανοήσῃτε πῶς ἡ τάσις αὐτὴ καταλαμβάνει τὴν ὑμετέραν ἐνταῦθα ψυχὴν, καταστρέφουσα πᾶσαν ἄλλην μερίμναν, πρέπει νὰ παιτήσῃτε ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων μεταβολὴν ἐντελῆ τῶν συνθητῶν αὐτοῦ, τῶν συμφερόντων καὶ τῶν τρόπων τοῦ βλέπειν καὶ αἰσθάνεσθαι. Τὸ δὲ κοινωνικὸν τοῦτο στοιχεῖον ὅπερ παρ' ἡμῖν μὲν ὄλονεν σμικρύνεται, παρεχομένης αὐτῷ θέσεως ὁσημέραι γλισχροτέρης, ἀλλ' ὅπερ διετηρήθη ἐν Ἱεροσολύμοις, καταπνίγον πάντα τὰ ἄλλα, εἶνε τὸ στοιχεῖον τὸ θρησκευτικόν.

Τὸ ἐμπόριον, ὁ πλοῦτος, αἱ τέχναι, αἱ μεγάλαι αὐταὶ μερίμναι πάσης συνελεύσεως ἀνθρώπων, ἐνταῦθα ὑφίστανται μόνον διὰ τὰς πρώτας ἀνάγκας καὶ τὰ ἔργα τῆς ἐλεημοσύνης. Ἡ γεωργία εἶνε ἄσημος μέχρι γελοιοῦτος, τὸ δὲ ἐξαγόμενον προῖον τῆς χώρας εἶνε μόλις ὀλίγοι σάκοι ἐλαιῶν. Τὸ δὲ ὑπὸ τινων Εὐρωπαίων ἐπιδιωχθὲν σχέδιον περὶ σιδηροδρόμου ἐνοῦντος τὴν Ἰόππην μετὰ τῶν Ἱεροσολύμων ἐναυάγησε καὶ θὰ ναυαγήσῃ πάντοτε διὰ τὸ ἀδύνατον τῆς συντηρήσεως τῆς γραμμῆς ταύτης, οὐχ ἦττον δὲ καὶ τὴν ἰδέαν ἠθικῆς τινος ἀποδοκιμασίας, διεγειρομένης ὑπὸ τοῦ συνδυασμοῦ τούτου ὀνομάτων καὶ ἰδεῶν ὁμοῦ ἀντιφερομένων.

Ἐν τῷ δὲ καὶ ἡ μικροτάτη κάμη τῆς Ἀνατο-

λῆς, καταβιβρωσκομένης σήμερον ὑπὸ τοῦ δαίμονος τῆς κολληβιστικῆς καπηλείας, ἔχει τὸ γρημαῖσθαι αὐτῆς ἐν τινι χανίῳ ἢ καφενεῳ, τὰ Ἱεροσόλυμα δὲν ἔχουσι τοιαύτην λέσχην· Ἐλθῆνες δὲ καὶ Ἰουδαῖοι ζῶσιν ἐν ταύτῃ τῇ πόλει, ὡ τοῦ θαύματος, χωρὶς νὰ πραγματεύωνται. Ἡ δὲ ἠδονὴ εἶνε ἐτι μᾶλλον τῆς ἐργασίας ἐξωρισμένη ἐκ τῆς ἀγίας πόλεως· τὸν παρελθόντα χειμῶνα θελήσας ὁ πρόξενος τῆς Ῥωσίας νὰ τελέσῃ μικρὸν τινα χορὸν εἶδε τὴν ἰδέαν αὐτοῦ κακιζομένην ὡς τερατώδη.

Ἐπίκουροι εἰς τὴν πίεσιν τῆς γενικῆς ταύτης ἀτμοσφαιρας κατέχονται πάντες ὑπὸ συστολῆς τῶν πράξεων καὶ λόγων, οἷονεῖ κατελιημένοι ὑπὸ πένθους τινὸς κοινού· περιπατοῦσι καὶ λαλοῦσιν ἐν τῇ ὁδῷ ὡς εἰ εὐρίσκοντο ἐν ἐκκλησίᾳ, οὐδὲ νὰ συλλογισθῶσι δὲ δύνανται τὰς διασκεδάσεις τῶν ἡμετέρων πόλεων, ἃς πᾶς τις θὰ ἐξεπλήσσετο εὐρίσκων ἐνταῦθα. Δὲν ὑπάρχουσι δὲ ἄλλα συμφέροντα τοπικὰ πλὴν τῶν συνδεομένων μετὰ τῶν θρησκευτικῶν ζητημάτων, ἄλλα στάσεις πλὴν τῶν ἐξεγειρομένων παρὰ τὸν Ἁγίον Τάφον, ἄλλα πνευματικαὶ ἀσχολίαι πλὴν τῶν ἀφιερωμένων εἰς τὸν προσηλυτισμὸν καὶ τὰς θεολογικὰς ἐρεῦνας.

Σ. Π. Α.

Ἀποδημία εἰς ἐν μεταλλεῖον τῆς ΣΙΒΗΡΙΑΣ

Κλιτὺς αὐχμηρὰ καὶ ἄδενδρος ὑψηλοῦ ὄρους καὶ εὐρὺ χάσμα. Δυσώδη μιάσματα ἐξατμίζονται, γλοιώδης δὲ ὑγρασία ἐσχημάτισε μικρὸν τέναγος, ὅπερ ἡ χιὼν περικυκλῶνει διὰ φαιού κρασπεδώματος. Ἀντικρῦ, σταθμεύει Κοζάκων φρουρά.—Ἐχουσι πενήκταν καλύβην ὡς κατάλυμα, μικρὸν δὲ ξύλινον κρηπίδωμα, ἐφ' οὗ ὑψοῦνται ἐναλλάξ μαῦροι καὶ κίτρινοι πάσσαλοι πρὸς ἐπιστήριξιν τῶν τουφεκίων, προσέχει εἰς τὴν πεδίαδα.

Ἐπέδειξα τὴν ἀδειάν μου εἰς τὸν ἀποσπασματάρχη, ὅστις μοι ἔδωκεν ὁδηγὸν καὶ διὰ τοῦ δακτύλου μοι ἔδειξε τὴν εἴσοδον τοῦ ὄρυγματος.

Καταδύομαι ὑπὸ τὸν θόλον στενοῦ καὶ σκοτεινοῦ διαύλου καὶ ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἐξακολουθῶν ἰὰ κατέρχομαι. Εἶνε ὑγρὸν καὶ ὀλισθηρὸν τὸ ἔδαφος, οἱ τοῖχοι ἀπολύουσιν ἀπερίγραπτόν τι ὑγρὸν, κρᾶμα βορβορῶν καὶ ὕδατος σαπρού. Τὸ ψῦχος μὲ διαπερᾶ, τὸ δὲ σκότος καὶ τῆς νυκτὸς μελάντερον, δεινῶς προσβάλλει καὶ ἐπισκοτίζει τοὺς ὀφθαλμοὺς μου. Καταβαίνω τροχάδην, ὁ δὲ σύντροφός μου μὲ δυσκοιλίαν μὲ ἀκολουθεῖ. Ἐχω ὡς ὁδηγὸν τῆς πορείας μου φῶς ὑποτρέμον, τὸ ὅποιον διακρίνω εἰς τὸ ἄκρον τοῦ διαύλου. Τὸ ἔδαφος καθίσταται ἐπὶ μᾶλλον βορβορώδες καὶ ὀλισθηρὸν, φρικίασιν δὲ μοι ἐμποιεῖ ὁ ἀπαίσιος ἦχος, ὃν ἀποδίδουσι τὰ ὑποδήματά μου κολ-

λῶντα ἐπὶ τοῦ πηλοῦ. Τέλος φθάνω εἰς τὸ τέμα· ἐκεῖ σιδηρὰ κιγκλῖς, ἔχουσα κοκκίνας τὰς ῥάβδους ὑπὸ τῆς σαωρίας καὶ ὑπερμεγέθη κρεμαστὰ κλειθρα μὲ ἀπαίσιον τριγμὸν ταλαντευόμενα, μοι ἐμποδίζει τὴν δίοδον. Ὁ φύλαξ ἅμα τῇ ἐπιδείξει τῆς ἀδειίας μου μετὰ κόπου σύρει τὴν κιγκλιωτὴν θύραν.

Ἡ αἶθουσα, εἰς ἣν εἰσδύω εἶνε εὐρεία καὶ γαμηλὴ, φωτίζεται δὲ δι' ἀμφιβόλου φωτὸς ὑπὸ χαλκίνης λυχνίας κρεμαμένης ἀπὸ τῆς ὀροφῆς. Ἡ αἶθουσα αὐτὴ εἶνε ἐξαντληθὲν λατομεῖον, χρησιμεῖον ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς κατοικίαν τῶν ἐξορίστων ἐργατῶν. Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ διαφαίνονται εἰς τοὺς τοίχους τῆς αἰθούσης ἀκανόνιστα ὀρύγματα γεγόμενα πρὸς ἐξαγωγήν τοῦ μετάλλου, πάντα δὲ σχεδὸν ταῦτα τὰ ὀρύγματα ἔχουσι τὸ σχῆμα παστῶν θαλάμου καὶ ἐντὸς αὐτῶν κοιμῶνται οἱ κατάδικοι. Ἡ γῆ ἐν ἡμικυκλικῷ θόλῳ σχηματίζει τὴν ὀροφήν· παντοῦ χῶμα, οὐδαμοῦ δὲ θύρα ἢ παράθυρα.

Ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἀρρητος σωρὸς σαπρῶν ἀγύρων καὶ κοπρίας ἀποτελεῖ τὴν κλίνην, ὅμοια δὲ ἄχυρα ὀλίγον παχύτερα χρησιμεύουσι ὡς προσκεφάλαιον. Οὐτε κάθισμα βλέπεις οὔτε τράπεζαν, μόνον εἰς μίαν γωνίαν ἐν χρυσοῦ πλαισίῳ τῆς Παναγίας τὸ εἰκόνημα. Διήλθον τὴν αἶθουσαν ταύτην, τὸν ἐλεεινὸν τῶν καταδίκων κοιτῶνα καὶ ὑπερβάς καὶ ἄλλην κιγκλιωτὴν θύραν εἰσέδουσα εἰς διαύλον ὀλίγον εὐρύτερον τοῦ πρώτου, ἐνθα ὀδοῦσιν τὸν ὀδοιπόρον εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ ὀλίγου λυχνία ἐντεθειμένη εἰς κόγχας ὀρυγμένης ἐν τῷ τοίχῳ.

Διελθόντες καὶ τοῦτον τὸν διαύλον ἐφθάσαμεν εἰς εὐρυτάτην αἶθουσαν φωτιζομένην ὑπὸ δάδων ἐκ πιασσαράτου ἐμπεπηγμένων ἐν τοῖς τοίχοις. Ἐν τῇ αἰθούσῃ ἐκείνῃ ὑπῆρχον σκοτεινὰ τινα ἀνοίγματα ἄγοντα ἄγνωστον ποῦ καὶ ἐν τῷ μέσῳ τρία θρανία. Τὸ φῶς ἐπέπιπτεν ἄνωθεν ἐξ ὀρύγματος τῆς ὀροφῆς, τὸ φῶς δ' ἐκεῖνο μινύμενον πρὸς τὸ τῶν δάδων ἀπετέλει ὠχρὰν καὶ πένθιμον λάμψιν. Ἐδῶς πανταχόθεν ῥέον ἐσχημάτιζε πηλόν, ἐξ οὗ τὰ πάντα ἐγχαίνοντο καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀκαθαρσίας ταύτης ἀνεστρέφτο ὁμιλος ἀνθρώπων ῥυπαρῶν, παγωνοφόρων, μαῦρων. Εἶχον γλωμὴν τὴν ὄψιν καὶ τὸ μέτωπον πελιδνόν, ἐρυθροῦς, αἱματόεντας καὶ πρησμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς. Ἡ λύπη καὶ ὁ καπνὸς εἶχον ἀποσβολῶσι τὰ βλέφαρά των, ἦσαν μαῦρα καὶ γυμὰ τὰ κορμιά των καὶ ἐπ' αὐτῶν διεφαίνοντο κυανὰ τῆς μάστιγος τὰ ἔχνη. Τὰ στόματά των ἦσαν διάστροφα καὶ διαρκῶς τὰ συνέστελλεν ἡ ὀδύνη· εἶχον φρίσσουσαν τὴν κόμην καὶ αὐχμηρὸν τὸν πώγωνα. Σατανικὴν ἀληθῶς συναυλίαν ἀποτελοῦσιν οἱ κτύποι τῆς σφύρας καὶ οἱ κτύποι τῆς μάστιγος. Ἀκούεις ἐκεῖ κλυθμούς καὶ λυγμούς κατασθυνομένους, τὸν ἦχον, ὃν ἀποδίδει ἡ γῆ καταρρέουσα εἰς χῶμα

ὑπὸ τῆς σκαπάνης, τὸ κόλλημα τῶν γυμνῶν ποδῶν μετὰ κόπου διακινουμένων ἐν τῷ βορβόρῳ, τὸν τριγμὸν τοῦ ῥινίου, τὸν ὄξυν κρότον τῆς πιασασφάλτου τηχομένης καὶ καταπιπτούσης ὡς ἡ χάλαζα. . . Τὸν ἀέρα τὸν ἐμόλυνε καπνὸς βαρὺς καὶ πυκνός, πανταχόθεν δὲ καταπίπτοντα περιεδουνοῦντο τὰ κομμάτια τῆς γῆς, τὰ ὁποῖα ἀπέσπα ἡ σκαπάνη, ἀνέβλυζε δ' ἐπίσης πανταχόθεν ὁ πηλὸς καὶ μὲ ξηρὸν ἤχον κατέπιπτεν ἐπὶ σέ. Πλὴν δὲ τούτων πάντων ἂν ἐσῆκωνες τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐβλεπες ὑπεράνω φῶς ἀμφίβολον καὶ κυανόλευκον, οὔτινος ἡ λάμψις διεισδύουσα ἐν μέσῃ τῇ σκοτεινῇ αἰθούσῃ διεπέρα αὐτὴν δι' ἀκτίνας λευκῆς καὶ διαστιλθούσης ὑπὸ παντοίων ἀτόμων. Ἐπλησίασα πρὸς ἕνα ἐκ τῶν ἐργατῶν.

— Διὰ τί εἶσαι ἐδῶ; τὸν ἠρώτησα. Θαυμάζων δὲ διότι δὲν μοὶ ἀπεκρίνατο ἐστράφην ἀπορῶν πρὸς τὸν ὁδηγόν μου.

— Τοῖς εἶνε ἀπηγορευμένον νὰ ἀνακοινώσωσι τὸν λόγον, δι' ὃν κατεδικάσθησαν εἰς τὴν ἐδῶ ἐργασίαν, μοὶ εἶπεν.

Ἐφοικίασα. Νὰ ἦνέ τις τεθαυμμένος ζῶν καὶ νὰ μὴ δύνηται νὰ εἴπῃ διὰ τί. . . Ἡ βρεῖτα καὶ δηλητηριασμένη ἀτμόσφαιρα τοῦ μεταλλείου ἐπίεζε τὸ στήθος μου. . . Ἐζήτησα νὰ ἀνέλθω εἰς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας καὶ ἀνῆλθον. Ἀνέπνευσα.

— Οἱ δυστυχεῖς ἐκεῖνοι, εἶπον τῷ ὁδηγῷ μου, θὰ λογιζώσιν ἑαυτοὺς εὐδαίμονας ὅταν κατὰ τὰς μὴ ἐργασίμους ἡμέρας ἐξέρχονται τοῦ τάφου των.

— Οὐδέποτε ἀναπαύονται, Κύριε, δὲν ὑπάρχουσι δι' αὐτοὺς ἡμέραι μὴ ἐργασίμοι.

— Οὐδέποτε!

— Ὅταν ἀπαξ τις εἰσέλθῃ εἰς τὸ μεταλλεῖον, δὲν ἐπανέρχεται εἰς τὸ φῶς.

— Εἶνε φοβερόν!

— Ἐργάζονται δώδεκα ὥρας τὴν ἡμέραν καὶ τὴν Κυριακὴν ἀκόμη. Δις τοῦ ἔτους μόνον διακόπτεται ἡ ἐργασία των, τὸ Πάσχα καὶ τὴν ἑορτὴν τῆς Α. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος.

[Prince Joseph Lubomirski]. Σ. Κ. Σ.

Τῆ 24 Ἰουνίου ἐγένετο ἐν τῷ Ἀρσακίῳ ἡ ἐπισημοτάτη τῶν τελετῶν αὐτοῦ, ἥτοι ἡ ἀπονομὴ τοῦ Ῥαλλεῖου βραβείου εἰς τὴν ἀριστεύσαν μαθήτριαν. Τοῦ βραβείου ἤξιώθη ἐφέτος ἡ ἐκ Βόλου μαθήτρια Ἰουλία Ῥηγοπούλου. Χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τῆς Ἐστίας δημοσιεύομεν τὴν ἱστορίαν τοῦ Ῥαλλεῖου βραβείου, ὁφειλομένην εἰς τὴν προθυμίαν τοῦ πεπαιδευμένου γραμματέως τῆς Φιλεκαπαιδευτικῆς Ἐταιρίας κ. Χ. Ν. Φιλαδέλφειος. Σ. τ. Δ.

ΤΟ ΡΑΛΛΕΙΟΝ ΒΡΑΒΕΙΟΝ

τῆς Φιλεκαπαιδευτικῆς Ἐταιρίας.

Κατὰ τὸ ἔτος 1865 ὁ ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἐν Λονδίῳ ἐμπορευόμενος Χῖος, ἀείμνηστος Παντιᾶς Ῥάλλης, μεριμνῶν καὶ αὐτὸς ὑπὲρ τῆς προόδου καὶ εὐημερίας τοῦ ἔθνους ἡμῶν, ὡς οἱ πλεῖστοι τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ πλουτούντων ὀ-

μογενῶν, ἐκληροδότησε διὰ διαθήκης 500 λίρας στερλίνας ὑπὲρ τῆς Φιλεκαπαιδευτικῆς Ἐταιρίας. Φύσει χορστὸς ὁ Ῥάλλης καὶ ἀπὸ τὴν μακρὰν πείραν δεδιδαγμένος ὅτι ἐνάρετοι πολῖται συγκροτοῦσι τὴν σώφρονα πολιτείαν καὶ προάγουσι τὸ ἔθνος εἰς τὴν πολυτὴν εὐδαιμονίαν αὐτοῦ δημιουργοῦνται δὲ ἐνάρετοι πολῖται κυρίως ὑπὸ χρηστῶν καὶ πεπαιδευμένων μητέρων, ὥρισε τὸ προῖον τοῦ κληροδοτήματός του νὰ δίδηται κατ' ἔτος εἰς τὴν χρηστοθησεστάτην μαθήτριαν τῆς Φιλεκαπαιδευτικῆς Ἐταιρίας.

Τὸ Συμβούλιον, λαθὼν τὴν διαθήκην, ἐπήνεσε μὲν τὴν ἑλληνικὴν καὶ χριστιανικὴν διάθεσιν αὐτοῦ καὶ τὸν ἐνέγραψεν εἰς τοὺς εὐεργέτας τῆς Ἐταιρίας, ἀλλ' εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ὅρου εὐρέθη εἰς ἀμνηχανίαν δυσδιάλυτον, πρῶτον, ὑπάρχουσι διηνεκῶς ἐν τοῖς καταστήμασιν αὐτῆς ὑπὲρ τὰς χιλίας πεντακοσίας μαθητριάς ἀπὸ ἡλικίας πέντε ἐτῶν ἕως δεκαεπτὰ, ποῦ ὁ ὅρος τῆς συγκρίσεως μεταξὺ αὐτῶν; δεύτερον, κατὰ πιθανὸν λόγον ἐν τῷ σῆμει τούτῳ δυνατόν νὰ εὐρεθῇ καὶ τις χρηστοθησεστάτη πασῶν, ἀλλ' εὐθέως καὶ ἀνεπίδεκτος μαθήσεως, πρέπει νὰ βραβευθῇ αὕτη; καὶ τρίτον πᾶσα μὴ χρηστοθήης εἶναι κατ' ἀντίθετον λόγον κακοθήης, καὶ ὡς κακοθήης κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Ἐταιρίας πρέπει ν' ἀποβληθῇ ἀμέσως ἄρα ὑποτίθενται ὅλοι αἱ μαθήτριαι οὔσαι χρηστοθήεις, ἐπομένως εἶναι λίαν τολμηρὸν νὰ γείνῃ διακρίσις ψηλαφητῆ μεταξὺ αὐτῶν χωρὶς νὰ πληρωθῇ ἡ φιλοτιμία των καὶ τὸ φίλτρον τῶν γονέων.

Ἐν τοιοῦτοις διλήμμασιν εὐρισκόμενον τὸ Συμβούλιον, ζήτησαν καὶ τὴν γνώμην ἀνδρῶν σοφῶν καὶ νομομαθῶν ὡς τῶν Κυρίων Ῥενιέρη, Καλλιγᾶ καὶ ἄλλων, γνωμοδοτησάντων ὅτι ἡ διάθεσις τοῦ κληροδότου δὲν ἦτο νὰ βραβεύσῃ τὴν εὐθεῖαν καὶ τὴν ἀμάθειαν, ἀλλὰ τὴν χρηστοθήειαν μετὰ τῆς εὐμαθείας, εὗρεν ὅτι ὁ γνώμων τῆς συγκρίσεως τῆς χρηστοθήειας εἶναι ἡ ὅσον ἐνεσσι μακρὰ πείρα τῆς ἀγωγῆς τῶν κορασίων, τοιαύτην δὲ ἀδιστακτικῶς χορηγεῖ ἡ πολυχρόνιος συμβίωσις ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην καὶ ἡ διηνεκῆς ἐποπτεία τῆς τε διευθύνσεως, τῶν διδασκάλων καὶ τῶν ἐπιμελητριῶν, καὶ οὕτως ἐνεκρίθη νὰ δίδεται ἡ δωρεὰ εἰς τὰς ὑπὸ τοιαύτην ἐπιτήρησιν ἀποπερατωσάσας τὰς σπουδὰς αὐτῶν, ἐσωτερικῶς μαθητριάς μετὰ διαγωνισμῶν μεταξὺ των καὶ εἰς τὴν πρόδον τῶν γραμμάτων.

Οὕτω λοιπὸν καλοῦνται μίαν τῶν τελευταίων Κυριακῶν τοῦ Μαῖου αἱ μαθήτριαι τῆς τάξεως ταύτης εἰς εὐρύχωρον αἴθουσαν ἐνώπιον τῆς ἐπὶ τῶν σχολείων ἐπιτροπῆς τοῦ Συμβουλίου, τῆς διευθυντριάς, τοῦ καθηγητοῦ τῆς ἀνωτάτης τάξεως καὶ τινων ἐπιμελητριῶν, κάθηται χωριστὰ μακρὰν ἢ μίαν τῆς ἄλλης, ἀνευ οὐδενὸς βοηθήματος, ταῖς δίδονται τετράδια μονογραφημέ-

να, καὶ ὁ καθηγητὴς ὑπαγορεύει ἀπὸ συγγραφεᾶ μὴ παραδοθέντα εἰς αὐτάς, καὶ ἐκεῖνην τὴν στιγμήν ληφθέντα, χωρὶον τι μᾶλλον ἢ ἦττον ἐκτεταμένον, ταῖς δίδει ζητήματά τινα γραμματικά, καὶ ἐν θέμα ἠθικὸν πρὸς ἀνάπτυξιν. Τὰ δὲ κοράσια γράφουσι τὸ κείμενον, μεταφράζουσιν αὐτὸ εἰς τὴν λαλουμένην γλῶσσαν, λύουσι τὰ ζητήματα, καὶ ἐλθέτουσι τὸ θέμα μ' ὅσην δυνατὴν εὐρυτέραν ἀνάπτυξιν μετὰ ταῦτα προσκολλᾷ ἐκάστη ἐπὶ τοῦ τετραδίου αὐτῆς τὸ ὄνομά της ἐν ἐνσφραγίστῳ φακέλλῳ, εἶτα τυλίσσεται τὸ τετράδιον καὶ σφραγίζεται ἄφου δὲ ἀποπερατώσωσιν ὅλοι τὰς ἐργασίας ταύτας αἱ ὁποῖαι διαρκοῦσι συνήθως 4 ἢ 5 ὥρας ἀνευ διαλείμματος, ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν εἰρημένων προσώπων, περιελείονται ὅλα τὰ τετράδια ἐν μεγάλῳ φακέλλῳ καὶ σφραγίζονται ἐν ὠρισμένη δὲ τινι ἡμέρᾳ συνέρχεται ὁλόκληρον τὸ Συμβούλιον, θέτει ἐπὶ τῶν τετραδίων γράμματα τοῦ ἀλφριθμοῦ διακριτικὰ, ἀποσφραγίσαν δὲ αὐτὰ ἐξετάζει μετὰ πάσης ἀκριβείας, καὶ ὁποῖον τῶν τετραδίων φέρει συγκριτικῶς τὰ ὀλιγώτερα λάθη κατὰ τὴν ὀρθογραφίαν, τὴν ἐξήγησιν καὶ τὴν ἐκθεσιν τῶν ἰδεῶν, αὐτὸ καὶ κρίνεται βραβεύσιμον μετὰ ταῦτα δὲ αὐτὸ καὶ μόνον φέρεται ἐνώπιον τῆς ἀμνηστῆρας κατὰ τὴν τελευταίαν Κυριακὴν τῶν ἐξετάσεων ὅπου ἀποσφραγίζομένου τοῦ ἐπὶ τοῦ τετραδίου προσκεκολλημένου δελτίου, ἀναγινώσκειται τὸ ὄνομα τοῦ εὐτυχοῦς κορασίου, ὅπερ προσκαλούμενον λαμβάνει τὸ ἐκ δραχμῶν 925 γέρας εὐφημούμενον παρὰ πάντων καὶ τὸ ἐνδεικτικὸν τοῦτο γράμμα.

Ἡ ἐν Ἀθῆναις Φιλεκαπαιδευτικὴ Ἐταιρία.

Ἐπειδὴ (ἐνταῦθα τίθεται τὸ ὄνομα τῆς μαθητριάς ἡ πατρίς αὐτῆς καὶ ἡ ἡλικία) μαθήτρια τῆς Ε' τάξεως, παρὰ πᾶσαν τὴν ἐν τῷ Ἀρσακίῳ Παρθενναγωγείῳ διαίταν ἀρίστη τὴν πολιτεία βίου ἐχρήσατο, τῆ τε γραμμάτων πείρᾳ τὰς ἐφαμίλλους αὐτῆ ὑπερέβαλλετο, τὸ τῆς Φιλεκαπαιδευτικῆς Ἐταιρίας Διοικητικὸν Συμβούλιον δίδωσιν αὐτῇ μετ' ἐπαίνου τὸ Ῥάλλειον βραβεῖον.

Ἐν Ἀθῆναις κτλ. Ὁ Πρόεδρος Ὁ Γραμματεὺς Ἐλαβον δὲ μέχρι τοῦδε τὸ μὲν πρῶτον βραβεῖον τοῦ 1866

- ἡ Κυρία Εἰρήνη Πριναρῆ ἐξ Ἡπείρου τοῦ 1867 ἡ κυρία Βενέττα Ἀναγνωστοπούλου ἐκ Πύργου — 1868
- » Ἀλεξάνδρα Γενατὰ ἐκ Πατρῶν — 1869
- » Ἐλένη Γουδα ἐξ Ἀθηνῶν — 1870
- » Θεοδώρα Βισβίξη ἐξ Αἰνίου — 1871
- » Ἐλένη Κακουλίδου ἐξ Ἀθηνῶν — 1872
- » Ἰριγένεια Καμπούρογλου ἐκ Κων[στα]ντινῶν — 1873
- » Ἰριγένεια Ζαχαροπούλου » — 1874
- » Ἀγαθονίκη Ἀντωνιάδου ἐκ Σπύρου — 1875
- » Ἀσπασία Ἀποστόλου ἐξ Ἀδριαν[ουπό]λεως — 1876
- » Εἰρήνη Λαχανὰ ἐκ Χαλκίδος — 1877
- [Εἰς οὐδεμίαν μαθήτριαν ἀπενεμήθη] — 1878 ἡ κυρία Ἀθηνᾶ Ἀγγελίδου ἐκ Φιλιππουπόλεως.
- 1879 ἡ κυρία Ἰουλία Ῥηγοπούλου ἐκ Βόλου.

Ἐν Ἀθῆναις, τῆ 25 Ἰουνίου 1879. Χ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ.

ΒΟΝΑΠΑΡΤΑΙ

Ναπολέον ὁ Α' εἶχε τέσσαρας ἀδελφοὺς Ἰωσήφ, Λουκιανόν, Λουδοβίκον καὶ Ἰερώνυμον, ὧν οἱ μὲν δύο πρῶτοι πρεσβύτεροι αὐτοῦ, οἱ δὲ τελευταῖοι νεώτεροι.

Ὅτε δὲ ὁ Ναπολέων ἱδρυσεν τὴν αὐτοκρατορικὴν οἰκογένειαν, ἀπέκλεισεν ἀπ' αὐτῆς τὸν Λουκιανόν ὡς ἀντιστάμενον εἰς τὰς θελήσεις τοῦ νέου Καίσαρος. Ὡστε ἡ διαδοχὴ περιωρίσθη μεταξὺ τῶν τριῶν κατὰ τὴν ἡλικίαν αὐτῶν, τουτέστι τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ Λουδοβίκου, τοῦ Ἰερωνύμου καὶ τῶν ἀπογόνων αὐτῶν.

Ἡ κατάστασις αὕτη τῶν πραγμάτων δὲν ἐτροποποιήθη ὅτε ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον Ναπολέον ὁ Γ' (υἱὸς τοῦ Λουδοβίκου) καὶ εὐλόγως, διότι ἐννοεῖται ὅτι οἱ ἀπόγονοι τοῦ Λουκιανοῦ ὡς ἐκπροσωποῦντες τὸν πατέρα των ἤθελον προηγηθῆ τοῦ Ναπολέοντος, ἐὰν περιελαμβάνοντο ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν δικαιούχων.

Εἶνε δὲ οἱ κληρονόμοι τοῦ Λουκιανοῦ οἱ ἐξῆς: Λουκιανὸς Βοναπάρτης πρόφην μὲν γερουσιαστής νῦν δὲ διατρίβων ἐν Λονδίῳ, ἀνὴρ ἐπιστήμων.

Πέτρος Βοναπάρτης ὁ φονεὺς τοῦ δημοσιογράφου Βίκτωρος Νουᾶρ.

Κάρολος Βοναπάρτης πρόφην διοικητῆς τάγματος, πρόεδρος τοῦ γενικοῦ συμβουλίου τῆς Κορσικῆς κατοικῶν ἐν Ῥώμῃ.

Ἐτι δὲ τέσσαρες πριγκίπισσαι ἔχουσαι ἄνδρας ἐκ τῶν τὰ πρῶτα φερόντων τῆς Ἰταλικῆς ἀριστοκρατίας.

Νῦν δὲ, τοῦ μὲν Ἰωσήφ οὐδένα καταλιπόντος υἱόν, τοῦ δὲ κλάδου τοῦ Λουδοβίκου ἐκλιπόντος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὑπὸ τῶν Ζουλοῦ φονευθέντος πριγκίπισ, ἡ δυναστεία τῶν Ναπολεοντιδῶν ἐκπροσωπεῖται ὑπὸ μόνου τοῦ πριγκίπισ Ἰερωνύμου Ναπολέοντος (υἱοῦ τοῦ Ἰερωνύμου) συζύγου τῆς πριγκίπισσας Κλοτίλδης τῆς Σαβαυδίας (θυγατρὸς τοῦ Βίκτωρος Ἐμμανουὴλ) καὶ πατρὸς δύο υἱῶν Βίκτωρος καὶ Λουδοβίκου, ὧν τὸν πρῶτον διώρισεν ἐν τῇ διαθήκῃ του διάδοχον αὐτοῦ ὁ φονευθεὶς ἀτυχὲς πριγκίψ.

Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ Ἰερώνυμος Ναπολέων ἀπεδέξατο ἀσμένως τὴν δημοκρατίαν ἐκλεχθεὶς καὶ βουλευτὴς ἐν Κορσικῇ ἀντίπαλον ἔχων τὸν Ῥουέρον τὸν πάλαι ποτὲ ὑπουργὸν Ναπολέοντος τοῦ Γ'.

ΑΘΗΝΑΪΚΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΣΤ'

Τῆ ΚΥΡΙΑ Χ** — Εἰς ΒΕΛΛΑΓΙΟΝ (Παρὰ τὴν λίμνην τοῦ Κόμου).

Ἐν Ἀθῆναις, τῆ 27 Ἰουνίου 1879.

Ἀψίκορος καὶ σύ, ὡς ὅλοι μας αἱ ἀδελφαί, ὡς ὅλοι τῆς Εὐκῆς αἱ ἀπόγονοι. Μόλις εἶδες τὴν λίμνην τοῦ Κόμου, — καὶ ἀμφιβάλλω ἂν τὴν εἶδες καλὰ, διότι οὐδεμίαν σχεδὸν μοῦ γράφεις περὶ αὐτῆς λεπτομέρειαν, — μόλις ἀνέπνευσες

τὴν δρόσον τῶν διαυγῶν τῆς ὑδάτων, τὴν ὁποίαν ἐγὼ ματαίως ποθῶ καὶ ὀνειρεύομαι καθ' ἑσπέραν ἀπὸ τῆς φλογεῆς καμίνου τῶν Ἀθηνῶν, μόλις ἀπήλυσες τὸ θέαμα τῶν πρασίνων ὄχθων τῆς, —καὶ θέλεις πάλιν νὰ φύγῃς, καὶ σχεδιάζεις ταξείδια πρὸς βορρᾶν, καὶ ἐπιθυμῆς κλίματα ἄρσενωτέρα. Ἀρσενώτερα κλίματα! Εἶσαι τῆ ἀληθείᾳ ἀνεκτίμητος! Δὲν σὲ ἀρκεῖ λοιπὸν ἡ δρόσος τῆς βορείου Ἰταλίας, δὲν σὲ φθάνει ἡ ζωογόνος ἐκείνη αὔρα, τὴν ὁποίαν σοῦ στέλλουν αἱ χιονοσκεπεῖς τῶν Ἀλπεων κορυφαί, ἀλλὰ θέλεις ἄλλην, ἀκόμη ἄρσενωτέραν διαμονήν! Ἐπρεπε νὰ σὲ εἶχα ἐδῶ, εἰς τὰς Ἀθήνας, αὐτὰς τὰς ἡμέρας, καὶ τίτε νὰ ἐβλεπα, τί ἤθελες ποθήσει! Εἰκοσιοκτὼ βῆθοι βρωμύρου εἰς τὴν σκιάν, ἀγαπητή μου, ἤξεύρεις τί θὰ εἶπῃ; Ἐὰ εἶπῃ εἰς βῆθος περισσώτερον ἀπὸ τὰ θερμά σου ἐκεῖνα λουτρά, τὰ ὁποῖα, ὡς ἐνθυμῆσαι, σοῦ ἐπροξένουν σχεδὸν λειποθυμίαν. Δὲν ὀμιλῶ περὶ τοῦ καύσωνος ἐν ὑπαίθρῳ, διότι δὲν τὸν ἤσθάνθη καὶ ἀπορῦγῳ νὰ τὸν αἰσθανθῶ. Ἰδιαιτέραν κλίσιν πρὸς τὰς καθεύτους τοῦ ἡλίου ἀκτίνας δὲν ἔχω, δόξα τῷ Θεῷ, οὐδὲ ὀμοιάζω τὸν καλὸν μας ἐκεῖνον φίλον, ὅστις ἐξήρχετο τὴν μεσημβρίαν ἀσκεπῆς, καὶ ἐμειδία παράδοξον οἴκτου μειδιάμα πρὸς τοὺς φοροῦντας πῖλον καὶ κρατοῦντας ἀλεξήλιον. Ἄλλως τε καὶ τίποτε δὲν με ἀναγκάζει νὰ ἐξέρχωμαι τὴν ἡμέραν εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν Ἀθηνῶν ἀφίνω τὸν Βουγᾶν καὶ τὰ ἐμπορικά διὰ τὸ ἐσπέρας, καὶ λυποῦμαι ἐκ βῆθους καρδίας τὰς δυστυχεῖς ἐκείνας, τὰς ὁποίας βλέπω ἀπὸ τὰ παράθυρά μου περιφερομένης εἰς τὰ μαγαζιά ἐν μέσῃ μεσημβρία διὰ μισὴν πῆχυν κορδέλλα, ὡς πολλάκις—entre-nous ἐννοεῖται μοῦ συνέβη καὶ σοῦ συνέβη. Λέγουσιν ὁμῶς, ὅτι ὁ ὑπὸ τὸν ἡλιον καύσων τῶν τριῶν τεσσάρων τελευταίων ἡμερῶν ἦτο ἀληθῆς καμίνου πνοή· ὅτι ἐξ ὧσιν τὸν περιεφρόνησαν μετενόησαν πολλοί, καὶ ὅτι τινῶν μάλιστα ἐκ τῶν τολμηροτέρων ἐπαθεν ἡ ὑγεία—ἄλλων, ἐννοεῖται, ἡ σωματικὴ καὶ ἄλλων ἡ διανοητικὴ. Εἰς τοῦ καύσωνος τοῦλάχιστον τὴν ἐπίδρασιν ἀποδίδονται παρὰ τῶν ἀρμοδίων ἐκτακτὰ τινὰ γεγονότα, ὁποῖα δὲν συμβαίνουν συνήθως εἰς τὰς ἡμέρας καὶ μονοτόνους Ἀθήνας, καὶ τῶν ὁποίων ἦρωες—ἡ θύματα, ἂν θέλῃς—ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁμόφυλοι μας! Οὕτως ἐν παραδείγματι προχθὲς ἀπεπειράθη, ὡς μοι εἶπον, τρυφερά τις νεάνις ν' αὐτοκτονήσῃ, λόγῳ μὲν, ὅτι ἡ περιπαθὴς τῆς καρδία, ἀπὸ καιροῦ ψάλλουσα μόνη, δὲν κατώρθωνε νὰ ψάλλῃ ἐν θυωδία, πράγματι ὁμῶς, ὡς ἐμαθον, διότι τὴν προτεταίαν ἐπὶ τέσσαρας ὅλας ὥρας εἶχε περιέλθει τὰς ὁδοὺς Αἰόλου καὶ Ἐρμού, διὰ νὰ εὖρη κομψία ἀρμόζοντα εἰς τὸ μακρὸν corsage τῆς à la Pompadour ἐνδυμασίας τῆς. Ἄλλης τινὸς κομψῆς ἑραπαινίδος τοσοῦτον ἐξήρεθισε, λέγουσι, τὴν ζηλοτυπίαν ὁ καύσων τοῦ

ἡλίου, προστεθεὶς εἰς τοῦ μαγειρείου τὸν καύσωνα, ὥστε ὀλίγου δεῖν ἐξερρίζωνε τὸν μύστακα τοῦ σπαθοφόρου τῆς δορυφόρου, εἰς ὧσαν παροξυσμοῦ, ἂν προλαμβάνων ἐκεῖνος δὲν ἐδρόσιζε κάπως τὰς παρειὰς τῆς διὰ τῶν στιβαρῶν του χειρῶν. Τρίτη τις ἄλλη ἐρρίφθη πρὸ τινῶν ἡμερῶν εἰς τὸ φρέγκ τῆς οἰκίας τῆς, ζητοῦσα—ὄχι τὸν θάνατον, ὑποθέτω, ὡς ἐγραψαν αἱ ἐφημερίδες, ἀλλ' ἀπλῶς μόνον ὀλίγον ὕδωρ ἄρσενον! Βλέπεις λοιπὸν ποῦ εὐρισκόμεθα, καὶ εὐλόγει μᾶλλον τὸν Θεόν, ὅτι δὲν εἶσαι εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀντὶ νὰ ἀγνωμονῆς πρὸς τὴν δρόσον καὶ τὴν χλόην τῆς λίμνης σου.

Ἐν τούτοις, μ' ὅλον αὐτὸν τὸν καύσωνα καὶ τοὺς σπουδαίους του κινδύνους, ἐτόλμησα τὴν παρελθούσαν κυριακὴν νὰ μεταβῶ εἰς τὸ Ἀρσάκειον. Ἐπρόκειτο τὴν ἡμέραν ἐκεῖνην νὰ γείνουν αἱ ἐξετάσεις τῆς μουσικῆς νὰ δημοσιευθῇ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν γενικῶν ἐξετάσεων καὶ νὰ ἀπονεμηθῇ συνάμα καὶ τὸ βάλλειον βραβεῖον, δι' οὗ κατ' ἔτος, ὡς γνωρίζεις, ἀμειβεται ἡ ἐπιμελεστέρη καὶ χρηστοτέρα τῶν μαθητριῶν τοῦ πολυτίμου αὐτοῦ καταστήματος. Εἰς τὴν Ἐστίαρ αὐτῆς τῆς ἐβδομάδος θ' ἀναγνώσης, νομίζω, λεπτομερῆ τινὰ σημείωσιν περὶ τῆς συστάσεως τοῦ βαλλείου βραβεῖου, καὶ διὰ τοῦτο ἀπέχω ἐγὼ πάσης περὶ αὐτοῦ λεπτολογίας. Σοῦ σημειῶ μόνον ὅτι ἡ ἐφετεινὴ τοῦ Ἀρσάκειου gosière ἦτο σεμνοτάτη τις νεάνις ἐκ Βώλου, Ἰουλία Ῥηγοπούλου καλουμένη, ἣτις τρέμουσα ἐκ τῆς συγκινησεως καὶ πορφυρᾶ ἐκ τῆς αἰδοῦς ἔλαβε προσελθούσα ὠραίαν ἀνοδοδέσμην ἐκ τῶν χειρῶν τῆς κυρίας Μαυροκορδάτου καὶ τὸ χιλιοδραχμὸν βραβεῖον παρὰ τοῦ γραμματέως τοῦ Ἀρσάκειου.

Τὴν παρελθούσαν ἐβδομάδα ἐγένοντο ἐπίσης αἱ ἐξετάσεις τοῦ προτύπου σχολείου, ὅπερ συνέστησε πρὸ ἐνὸς ἔτους τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας ὡς παράρτημα τοῦ Διδασκαλείου, πρὸς πρακτικὴν ἀσκήσιν τῶν νεοφύτων διδασκάλων. Σοῦ τὰς ἀναφῶν, μὲλονότι δὲν τὰς εἶδα, διότι πολλοὶ τῶν παρευρεθέντων μοὶ ἐλάλησαν μετ' ἐνθουσιασμοῦ περὶ τῶν ἐκπληκτικῶν ἀληθῶς ἀποτελεσμάτων τοῦ νέου συστήματος τῆς διδασκαλίας, ὅπερ ἐφηρμόσθη ἐν τῷ νεοσυστάτῳ σχολείῳ. Τὸ σχολεῖον αὐτὸ εἶνε μακρὰν τῆς πόλεως, ὅπισθεν τοῦ βασιλικῆς κήπου, καὶ οἱ μαθηταὶ του εἶνε κατ' ἀνάγκην παῖδες ἀγροτῶν καὶ χωρικῶν. Αἱ ἐξετάσεις ἐν τούτοις τῶν πτωχῶν ἐκείνων παίδων, οἵτινες οὕτε ἐορτάσιμα ἐφόρουν οὕτε ἐξ ὑπερτροφίας ἐπασχον, κατέδειξαν ἐκφανῶς καὶ πάλιν—ἂν ὑποτεθῇ ὅτι ὑπῆρχεν ἀνάγκη νέας τοῦ πράγματος ἀποδείξεως,—δύο τινὰ: πρῶτον, ὅτι ἡ ἀγάπη τῶν γραμματῶν δὲν εἶνε συνήθως τοῦ πλοῦτου περισσευμα, καὶ δεύτερον, ὅτι ἀνάγκη βίβλικης μεταβολῆς τοῦ συστήματος, ὅπερ διέπει μέχρι σήμερον τὴν δημοτικὴν μας ἐκπαίδευσιν. Τὰ παιδία δὲν πρέπει νὰ διδά-

σκωνται ὡς παπαγάλλοι, ἀναγκαζόμενα ν' ἀποστηθίζωσι πράγματα τὰ ὁποῖα δὲν ἐννοοῦσιν, ἀλλὰ νὰ ἐκπαιδεύωνται ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ἀλφαβήτου τοιουτοτρόπως, ὥστε νὰ ἐξυπνῆ ἡ νεαρά των διάνοια, ἀναβαίνουσα βαθμίδα πρὸς βαθμίδα τὴν κλίμακα τῶν γνώσεων, καὶ νὰ μορφοῦται ἡ εὐπλαστος καρδία των, ἀποκτώσα βαθμηδὸν τὴν ἀγάπην τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ. Ἀλλέως... —πλὴν θὰ ἐξολισθησῶ εἰς φιλοσοφίαν, τὴν ὁποίαν καὶ σὺ βρύνεσαι, κ' ἐγώ,—ἰδίως τώρα, ὅτε περιέρρομαι ἀπὸ ἰδρωτὰ διὰ νὰ σοῦ γράψω τὰς ὀλίγας αὐτὰς γραμμάς.

Τὸ παρελθὸν σάββατον ἐκηδεύθη ἐν Ἀθήναις, μετὰ μαρμαρῶν πολυχρόνιον καὶ ἰόσον, ἣτις εἶχε μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐκμυζήσει πᾶσαν ζωικὴν τῆς δύναμιν, . . . τίς νομίζεις; Ἡ χήρα τοῦ Ὀδυσσεῦς Ἀνδρούτσου! Οὐδὲ κἂν ἐφαντάζεσο ἴσως, ὅτι ἐξ ἔτι εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐνενηκοντοῦτις περὶπου, ἔρημος, μόνη καὶ λησμονημένη ἐντὸς πενιχρᾶς—ὄχι οἰκίας, ἀλλὰ σχεδὸν καλύπτῃς, ἡ περικαλλῆς ποτε ἐκείνη ἀμαζών, ἦν θαλαρᾶν ἔτι νεάνιδα εἶχε συζεύξει μετὰ τοῦ ὀπλαρχηγοῦ τοῦ Ὀδυσσεῦς ὁ φοβερός τῆς Ἡπείρου τύραννος Ἀλῆ-Πασσᾶς, ἣτις καθ' ὅλον τὸν μέγαν ἀγῶνα τοῦ 1821 παρηκολούθει, πότε ἐγγύθεν καὶ πότε μακροθεν τὸν πολυπλάνητον σύζυγόν της, μέγιστος οὗ τὸν ἐθρήνησε τέλος κρεμάμενον ἀπὸ τῶν προμαχῶνων τῆς Ἀκροπόλεως, καὶ ἦς ὁ βίος ὀλοκληρὸς ὑπῆρξε σειρά δυστυχημάτων καὶ δοκιμασιῶν. Μὴ βραθυμῆς ὁμῶς διὰ τὴν ἀγνοίαν σου, διότι πολλοί, οἱ πλείστοι σχεδὸν τῶν ἐν Ἀθήναις ἠγνόνουν ὡς καὶ σὺ, μέχρι τοῦ προχθὲς σαββάτου, ὅτι ἡ Ἑλένη Ἀνδρούτσου, ἡ Ὀδυσσεύς, ὡς τὴν ἐκάλει τοῦ ἀγῶνος ἡ γενεά, ἐξῆ ἔτι ἐν Ἀθήναις. Ὀλίγοι, ὀλίγιστοι μόλις τὸ ἐγνωρίζουν, καὶ μετὰ τῶν ὀλίγων αὐτῶν ἦσαν οἱ ὑπάλληλοι τοῦ λογιστηρίου τοῦ Ὑπουργεῖου τῶν Ἐσωτερικῶν, οἵτινες τῇ ἐδίδον κατὰ μῆνα μικρὸν τι ἐντάλμα βοηθήματος χρηματικῆς, δι' οὗ κατώρθωσεν ἡ ἀπομεμαραμμένη χήρα νὰ συρθῇ κάπως βραδύτερον πρὸς τὸν τάφον. Εἶνε τόσον ἀνετον πρᾶγμα ἡ ἀγνοία! Τόσον εὐκόλον καὶ εὐπρόσιτον παρέχει τὴν πρόφασιν εἰς τὸν ἀδιαφοροῦντα, ἂν ἡ χήρα τοῦ Ὀδυσσεῦς Ἀνδρούτσου κατεκλίνετο πολλάκις ἐν σκότει καὶ ἀπεκοιμᾶτο νῆστις! Πρὸ ὀλίγων μόλις ἔτων εἶχον ἀναγκασθῆ, εἶνε ἀληθές, νὰ τὴν ἐνθυμηθῶμεν, καὶ οἶονεὶ ἀφυπνισθέντες ἐν πρωτῇ ἠκούσαμεν ὅτι ἐξῆ ἔτι ἡ χήρα τοῦ Ὀδυσσεῦς, καὶ ἐτέλει—αὐτὴ μόνη, διότι τίς ἄλλος εἶχε καιρὸν νὰ φροντίσῃ περὶ τούτου—τὴν ἀνακομιδὴν τῶν ὀστών τοῦ πεφλημένου συζύγου της, τοῦ ἦρωος τῆς Γραβιάς. Ἐκτοτε ὁμῶς τὴν εἶχον λησμονήσει ἐντελῶς! Ἀλλ' αὐτὴ ἡ κόρη ἄλλης γενεᾶς, ἡ γυνὴ τοῦ 1821, τὸ γέννημα τῶν Καλαρρυτιῶν τῆς Ἡπείρου, ἡ θυγάτηρ τοῦ Χρήστου Καρέλη, δὲν ἐλησμονεῖ ἐν τῇ πενιχρᾷ της καὶ σκοτεινῇ

καλύβῃ τὴν Ἑλλάδα. Ὅτε δὲ πρὸ ἐνὸς καὶ ἡμισσοῦ ἔτους εὐσιώνα τινὰ, ἀλλ' ἀπατηλὰ δυστυχῶς σημεῖα, ὑπέδειξαν ὅτι ἐπρόκειτο νὰ ἐξαναστῇ τὸ Ἑλληνικόν, καὶ οἱ ἄνδρες ὀπλιζόντο κ' ἐβάδιζον πρὸς τὰ σύνορα, ἡμεῖς δ' αἱ γυναῖκες, ὑπακούοντες εἰς τὸ εὐγενὲς φώνημα τῆς ἑλληνικῆς μας βασιλίσσης, ἐρρίπατομεν χιτῶνας καὶ ἐξαινομεν μοτὸν διὰ τοὺς μέλλοντας τραυματίας τοῦ νέου ἱεροῦ ἀγῶνος, ἡ χήρα τοῦ Ὀδυσσεῦς ἠσθάνθη καὶ πάλιν τὴν γηραιάν της καρδίαν θερμαινομένην ἐμνήσθη ἡμερῶν ἀρχαίων, ἐνθυμήθη τὴν ὑπὸ τὸν ζυγὸν πατρίδα της, ὠνειρεύθη τὴν σοβαρὰν μορφήν τοῦ ἀπαγχονισθέντος της ἦρωος, καὶ ἐμεινε νύκτας πολλὰς ἀγρυπνοῦσα ὑπὸ τὸ ἀμυδρὸν φῶς τῆς διψώσης λυχνίας της, ἵνα. . . ζαίνῃ μοτὸν διὰ τὰ παλιὰ κάρια. Ὅτε δὲ τέλος ἀπέκαμον οἱ ἰσχυροὶ της δάκτυλοι καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ της δὲν ἐβλεπον πλέον, παρέλαθε τῆς ἐργασίας της τὸ πρῶτον ἡ ἐνενηκοντοῦτις γράϊα, καὶ μεταβάσα εἰς τ' ἀνάκτορα παρέδωκεν αὐτὸ εἰς τὴν Βασίλισσαν, λέγουσα: «Στείλ' τον, βασίλισσά μου! Νὰ ζῶσεν ὁ Λεωνίδα μου, τὸν πήγαψε 'κεῖνος!» Ὁ Λεωνίδα της ἦτο ὁ ἀγαπητός της υἱός, ὃν δωδεκαετῆ μόλις εἰμαρτο νὰ θάψῃ ἡ δυστυχῆς χήρα πρὸ τεσσαράκοντα δύο ἐτῶν, ἐν Μονάχῳ, ὅπου ἐξεπαίδευσεν αὐτὸν ἡ μεγαλοδωρῖα τοῦ γηραιῶ φιλέλληνος βασιλέως Λουδοβίκου.

Αὐτὴ λοιπὸν ἡ γυνὴ ἀπέθανε τὴν παρελθούσαν παρασκευὴν ἐν Ἀθήναις, καὶ ἐκηδεύθη τὴν ἐπαύριον, προπεμφθεῖσα εἰς τὸν τάφον. . . ὑπὸ ὀλίγων μόνον ἀνθρώπων! Ναί, φιλάττη μου! Ἡμεῖς οἱ εὐγενεῖς καὶ πεφωτισμένοι καὶ τοσοῦτον εὐαίσθητοι κάτοικοι τῆς πρωτεύουσας τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου, οἵτινες συνοδεύομεν πυκνοὶ καὶ πρόθυμοι τὴν πρῶτην κηδείαν ἣτις παρέλθῃ πρὸ τῶν παραθύρων μας—ὅταν μάλιστα ἔχη καὶ μουσικὴν—ὠκνήσαμεν νὰ πληρώσωμεν εἰς τοῦ Ὀδυσσεῦς τὴν χήραν ἕνα ἔσχατον φόρον συμπαθείας καὶ ἐλέου, τὸν ὁποῖον ἐχρεωτοῦσαμεν, ἐννοεῖς; ἐχρεωτοῦσαμεν καὶ εἰς αὐτὴν καὶ εἰς τὸν ἄνδρα της. Δὲν τὸ ἐσυλλογίσθημεν, βλέπεις. Εἶμεθα τόσον πολυάσχολοι! Ἐπειτα, . . . μήπως εἶχε μουσικὴν; Μήπως εἶχομεν ἀφορμὴν νὰ ἀκούσωμεν καὶ νὰ κρίνωμεν κἀνὲν νέον πένητιον ἐμβατήριον τοῦ ἀρχιμουσικοῦ μας; ΣΟΦΙΑ

Γνώμαι καὶ σκέψεις ἠθικαὶ τοῦ δουκὸς

ΔΕ-ΛΑ-ΡΟΣΦΟΥΚΩ

[Μετὰφρασις Γ. Ζωχιού.]

197.

Ἐπάρχουσιν ἄνθρωποι, εἰς οὓς δὲν δύναται τις ν' ἀποδώσῃ ποτὲ πρᾶξιν πονηράν, ἐὰν ὀφθαλμοφανῶς δὲν ἴδῃ αὐτὴν συντελουμένην. Ἀλλ' οὐδεὶς ὑπάρχει ἄνθρωπος, οὗ τὰ κακὰ ἔργα πρέπει νὰ ἐκπλήξωσιν ἡμᾶς, ὅταν ἴδωμεν αὐτὰ ἐνώπιον ἡμῶν συντελούμενα.

198.

*Υπερψοῦμεν τὴν δόξαν τούτων, διὰ νὰ ἐξευτελίσωμεν τὴν ἐκείνων. Ἐνίοτε δὲ ἐπαινοῦμεν ἄνδρας ἀντιπάλους, τὴν κοινὴν αὐτῶν καταδίκην ἐπιδιώκοντες.

199.

*Ὁ θέλων νὰ φανῇ περὶ τι ἐπιδέξιος, πολλάκις ἔνεκα τῆς ματαιότητος αὐτοῦ ταύτης, μένει ὡς καὶ πρὶν ἀδέξιος.

200.

*Ἡ ἄρετὴ δὲν θὰ προέβιεν ἐπὶ τοσοῦτον, ἐὰν δὲν εἶχε συνοδοιπόρον τὴν ματαιότητα.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

* * * Ἀδίκως ἀπαιτοῦμεν παρὰ τοῦ βίου πλείονα τῆς ἐγκατεμένης αὐτῷ εὐδαιμονίας, ἀπαιτοῦντες ἀδύνατα ἵνα λογισθῶμεν εὐτυχεῖς, καὶ θεωροῦντες ἀτυχήματα πράγματα ἐξ ἀνάγκης συνυπάρχοντα μετ' αὐτοῦ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ωω Ἐν ᾧ πᾶς τις σχολιάζει κατὰ τὸ δοκοῦν τὸ τραγικὸν τέλος τοῦ νεαροῦ πρίγκιπος Λουδοβίκου Ναπολέοντος, οἱ περιέργοι σπεύδουσι νὰ ἴδωσι τοὺς ἀδάμαντας καὶ τὰ κοσμήματα τῆς Κυρίας Μυζάρ, ἐν δημοσίᾳ δημοπρασίᾳ κατ' αὐτὰς πωλούμενα ἐν Παρισίοις, μεταξὺ τῶν ὁποίων διαπρέπει τὸ ἐκ μαργαριτῶν περιφημον περιδέραιον τῆς πρῶν αὐτοκρατειρας Εὐγενίας.

*Ἀδύνατον νὰ μὴ αἰσθανθῇ τις ἀλγεινὴν ἐντύπωσιν, ἀναλογιζόμενος μετὰ πόσης δυνάμεως μαστίζει ἐνίοτε ἡ Μοῖρα οἰκογενεῖας τινός, καταδιώκουσα οὐ μόνον ἄτομά τινα αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ αὐτῶν τὰ πράγματα.

*Ἀναδράμετε διὰ τῆς φαντασίας εἰς ἐποχὴν τινα οὐ μακρὰν ἡμῶν ἀπέχουσαν, καὶ φαντάσθητε τὴν νεαρὰν καὶ εὐμορφον αὐτοκράτειραν ἐπιδεικνύουσαν ἀπὸ τοῦ ἐξώστου τοῦ Κεραμεικοῦ τὸ νεογέννητον αὐτοκρατορικὸν παιδίον εἰς τὸν ἐνθουσιῶντα λαόν. Τί ὑπολείπεται σήμερον ἐκ τῆς λαμπροτάτης ἐκείνης ὀπτασίας; Ἀνάκτορον κατεσκαμμένον, γυνὴ ἐν θλίψεσι καὶ δακρύοις γηράσασα, καὶ ἐκεῖ πέραν, ἐπὶ τῆς ἀφρικανικῆς γῆς ἡκρωτηριασμένον ὑπὸ τῶν ἀγρίων πτώμα!.

*Ἀλλὰ καὶ τοῦ περιδεραιῶν αἱ ἀπροσδόκητοι περιπέτειαι κινῶσιν ἡμᾶς εἰς θλιβεράς σκέψεις. Οἱ ἀπαρτίζοντες αὐτὸ 475 ἐκλεκτοὶ μαργαριτῶν οἱ μετὰ πλείστης ὄψεως ἐπιμελείας καὶ ἀγάπης συλλεγέντες ἦσαν ἐν τῶν ἀρίστων καὶ λαμπροτάτων κοσμημάτων τοῦ γαμηλίου τοῦ αὐτοκράτορος δώρου. Τίς οἶδε τῶρα εἰς ποίας χεῖρας θὰ περιέλθῃ!

ωω Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1875 ἡ Ἰσπανία ἐδημιούργησε δύο δούκας, πενήκοντα ἑπτὰ μαρκησίους, τεσσαράκοντα καὶ ἓνα κόμητας, τέσσαρας ὑποκόμητας καὶ δύο βαρώνους !!

Εἰς ἈΝΑΓΝΩΣΤΗΣ.

ΜΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΗ ΚΑΘ' ΕΒΔΟΜΑΔΑ

*Ὅτι δὲν πρέπει νὰ εἰσέρχεται τις εἰς τὴν θάλασσαν κἀθιδρός ἢ εὐθύς μετὰ τὴν τράπεζαν, τοῦτο εἶνε πασίγνωστον. Ὡς πρὸς τὴν ὥραν, καθ' ἣν συμφέρει νὰ γίνεται τὸ θαλάσσιον λουτρόν, ἀνάγκη νὰ ἐρωτᾶται ὁ ἰατρός. Ὁ ἰατρός ἀποβλέπων εἰς τὴν πρὸς τὸ ψῦχος εὐαισθησίαν, τὴν ιδιοσυγκρασίαν, τὴν γενικὴν τοῦ σώματος κατάστασιν ἢ εἰς ὑπάρχον τι πάθος, προσέτι δὲ εἰς τὴν τοποθεσίαν τῶν λουτρῶν, ἢ εἰς τοὺς πνεόντας ἀνέμους, καθόσον νομίζει ὡς καταλληλότερον τὸ ψυχρότερον ἢ τὸ ἥττον ψυχρὸν λουτρόν, τὸ κυματώδες ἢ τὸ ὑναντίον, προσδιορίζει ὥραν πρῶτὴν ἢ περὶ τὴν δειλὴν καὶ τὸ ἑσπέρας. Φρόνιμον δὲ εἶνε ν' ἀρκηται τις ἐν γένει εἰς ἓν λουτρόν τὴν ἡμέραν.

*Ἡ εἰς τὴν θάλασσαν εἰσοδος γίνεται ταχεῖα καὶ ἡ ἐμβάπτισις τοῦ σώματος ὀλοκλήρου διὰ μιᾶς, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς κεφαλῆς. Εἰσελθὼν τις εἰς τὴν θάλασσαν δὲν πρέπει νὰ μὲν ἀκίνητος, οὐδὲ νὰ ἔχη τὸ ἥμισυ τοῦ σώματος ἐντὸς τοῦ ὕδατος καὶ τὸ ἕτερον ἐκτεθειμένον εἰς τὸν ἀέρα, ἀλλὰ νὰ κινῆται ἐμβεβαπτισμένος ἐν τῷ ὕδατι, ἀπομιμούμενος τὰς κολυμβητικὰς κινήσεις ἢ ἀφινόμενος εἰς τὴν φορὰν τῶν κυμάτων, ὅταν ταῦτα εἶνε μεγάλα.

Κατ' ἀρχὰς ἡ διάρκεια τοῦ λουτροῦ ἔστω βραχεῖα* πολλάκις μάλιστα εἶνε ἀνάγκη νὰ περιορισθῇ τις εἰς ἓνα καταβυθισμὸν καὶ νὰ ἐξέλθῃ παρευθὺς. Συνήθως τὰ πρῶτα λουτρά ἔστωσαν 3-5 λεπτῶν διαρκείας, κατόπιν παρατείνονται μέχρι 10 λεπτῶν καὶ 1/4 τῆς ὥρας. Ἐν γένει δὲ ἔστω κανὼν νὰ μὴ περιμένη τις τὸ δευτέρου ῥίγος, ὅπερ θεωρητέον ὡς κριτήριον τοῦ ὅτι τὸ λουτρόν διήρκεσεν ὑπὲρ τὸ δέον.

Ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἐξέρχεται τις ἐπίσης ταχέως ὅπως καὶ εἰσέρχεται ἀπαγορεύεται δὲ τὸ ἐπανειλημμένως ἐξέρχεσθαι καὶ εἰσέρχεσθαι. Ἄρα ἐξελθὼν ὁ λουστῆς κινεῖται, εἰ δυνατόν, ἐν ὑπαίθρῳ, ἐπὶ ἐν τέταρτον τῆς ὥρας τοῦλάχιστον, ἢ ποιεῖ ἐλαφρὰς ἀσκήσεις γυμναστικῆς. Ἐὰν δὲ εἰν' ἐξ ἐκείνων, παρ' οἷς διαρκεῖ ἡ τοῦ ψυχους αἰσθησις, πίνει αἶνον ἢ ζεστόν τι ποτόν. Δὲν τρώγει δέ, εἰμὴ μετὰ παρέλευσιν ἡμισείας ὥρας τοῦλάχιστον.

*Ἐν γένει δὲ καθ' ὅλην τὴν ἐποχὴν τῶν θαλασσιῶν λουτρῶν ὁ ποιῶν τούτων χοῆσιν καλὸν εἶνε νὰ μὴ παρεκτρέπεται τῆς συνήθους διαίτης καὶ ν' ἀπέχη συμποσιῶν καὶ εὐωχιῶν καὶ ἄλλων καταχρήσεων. Ὁ λουόμενος ἐν θαλάσῃ ἐπὶ οἰφδήποτε σκοπῷ ἄς μὴ λησμονῇ, ὅτι τὸ θαλάσσιον λουτρόν δὲν εἶνε ἀδιάφορον ὑγιεινὸν μέσον, καὶ ὅτι ὁ περιπίπτων εἰς παραπτώματα κατὰ τὴν χοῆσιν αὐτοῦ, βλάπτεται τὴν ὑγείαν πολλάκις διὰ παντός.